

UNIVERZITA KARLOVA v PRAZE
Pedagogická fakulta
Katedra primární pedagogiky

REGIONÁLNÍ STUDIE V OBLASTI ZÁPISŮ DO PRVNÍCH TŘÍD
ZÁKLADNÍ ŠKOLY
Diplomová práce

Regional study in the area of the enrolment of the children to primary schools

Regionální studie v oblasti zápisů do prvních tříd základní školy

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Jana Kropáčková, Ph.D.

Autor diplomové práce: Eva Janáčková

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

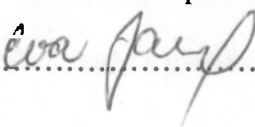
Forma studia: prezenční

Diplomová práce dokončena: listopad 2007

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím
uvedené literatury.

V Praze dne 29.11.2007

Podpis.....

	7
	9
	9
	10
	12
	13
	15
	16
	17
	18
	19
	20
	22
	23
	25
	26
	27
	31
	34
	35
	35
	37
	38
	39
	40
	42
	43
	45
	46
	46
	46
	48
	48
	51
	51
	52
	54
	55
	58
	59
	60
	61

Děkuji paní PhDr. Janě Kropáčkové, Ph.D. za odborné vedení, rady a předávání svých pedagogických zkušeností.

OBSAH

I.	ÚVOD.....	7
II.	TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1.	Žák na počátku školní docházky.....	9
1.2.	Tělesný vývoj.....	10
1.3.	Kognitivní vývoj.....	12
1.3.1.	Vnímání.....	13
1.3.2.	Myšlení.....	14
1.3.3.	Paměť.....	16
1.3.4.	Pozornost.....	17
1.3.5.	Jazykové kompetence.....	17
1.4.	Emocionální vývoj.....	18
1.5.	Sociální vývoj.....	19
2.	Teorie školní zralosti.....	20
2.1.	Školní zralost.....	22
2.1.2.	Oblasti školní zralosti.....	23
2.2.	Klíčové kompetence dítěte na počátku školní docházky.....	25
2.3.	Školní připravenost.....	26
2.4.	Školní nezralost.....	27
2.5.	Testy školní zralosti.....	31
3.	Zápis do ZŠ.....	34
3.1.	Legislativa vstupu do ZŠ.....	35
3.2.	Odklad školní docházky.....	35
3.3.	Dodatečný odklad školní docházky.....	37
3.4.	Předčasný nástup do školy.....	38
4.	Vznik a vývoj pedagogicko-psychologické poradny.....	39
4.1.	Pedagogicko-psychologická diagnostika.....	40
4.2.	Prvky pedagogicko-psychologické diagnostiky.....	42
4.3.	Pedagogická diagnostika školní zralosti.....	43
III.	PRAKTICKÁ ČÁST.....	45
5.	Cíl výzkumu.....	46
6.	Organizace výzkumného šetření.....	46
6.1.	Časová organizace.....	46
6.2.	Výzkumný vzorek.....	46
6.3.	Metody výzkumu a kriteria hodnocení.....	48
7.	Průběhy zápisů do 1. tříd na vybraných základních školách.....	51
7.1.	Průběh zápisu na Základní škole Krucemburk.....	51
7.2.	Průběh zápisu na Základní škole Vojnův Městec.....	52
7.3.	Průběh zápisu na Základní škole Ždírec nad Doubravou.....	54
7.4.	Průběh zápisu na Základní škole Chotěboř – Smetanova.....	55
7.5.	Průběh zápisu na Základní škole Cgotěboř – Buttulova.....	57
7.6.	Průběh zápisu na Základní škole Hlinsko v Čechách.....	58
7.7.	Průběh zápisu na Základní škole Libice nad Doubravou.....	59
7.8.	Průběh zápisu na Základní škole Maleč.....	60
7.9.	Průběh zápisu na Základní škole Žďár nad Sázavou.....	61

8. Získaná data a jejich interpretace.....	63
8.1. Přehled všech požadavků při zápisech.....	63
8.2. Přehled splnění daných kritérií u každého zápisu.....	66
8.3. Přehled výskytu daných kritérií při zápisech.....	68
9. Diskuse.....	69
IV. ZÁVĚR.....	75
POUŽITÁ LITERATURA.....	77

ANOTACE

Diplomová práce je zaměřena na vstup dítěte do základní školy. V teoretické části se zabývá celkovou úrovní rozvoje dítěte na počátku školní docházky. Dále se práce zabývá teorií školní zralosti a vymezení základních pojmů, které s ní souvisí. Jsou to např. školní zralost, školní nezralost, testy školní zralosti nebo zápisy do prvních tříd.

V praktické části práce jsou uvedeny výsledky pozorování zápisů do prvních tříd a jejich posouzení z hlediska zadaných kritérií, která byla stanovena na základě znaků školní zralosti.

Klíčová slova: vývoj dítěte na počátku školní docházky, oblasti školní zralosti, zápisy do 1.tříd, odklady školní docházky

In my diploma thesis I have focused on the enrolment of the child to the primary school. In the theoretic part, I emphasis the general skills and abilities of the child at the beginnig of the compulsory education. Further, I think of the theory of scholastic maturity and determination of the basic concepts (e.g. scholastic maturity or immaturity, testing of the school maturity, enrolment into the first form).

In the practical part of my diploma thesis, I evaluate results obtained from observation during the enrolment of the children to the first form. These results are judge according to the standard set on the basis of markers of the school maturity.

Key words: development stage of the child at the beginnig of the school attendace, areas of the school maturity, enrolment to the first form, delay of the school attendance

I. ÚVOD

Vstup dítěte do školy je velkým mezníkem nejen v životě dítěte, ale celé jeho rodiny. Dochází k velkým změnám v návycích rodiny, zvláště tam, kde dítě nenavštěvovalo mateřskou školu.

Pro prvňáčka je vstup do školy velkou změnou. Dítěti začíná období získávání nových zkušeností a plnění povinností. Rodiče, ale i učitelé, by měli dítěti vstup do školy zpříjemnit a také ulehčit. Rodiče by se měli snažit o to, aby jejich dítě bylo dostatečně připravené do školy.

Právě kolem šesti let věku dítěte dochází k velkým změnám ve vývoji, a to jak v tělesném, tak i v kognitivním, emocionálním a sociálním. Všechny tyto složky vývoje dítěte by měly být na takové úrovni, aby dítě bylo schopno zvládnout nároky školy. Školní zralost je souhrnný název pro připravenost všech těchto složek vývoje dítěte. Pokud je dítě zralé pro školu, je schopno s úspěchem plnit všechny své povinnosti a osvojovat si nové vědomosti. Školní zralost se zjišťuje při vstupu dítěte do školy, respektive při zápisu do první třídy. Při zápisu se mohou objevit i děti, které nejsou dostatečně připraveny na školní docházku. Učitel a rodiče by měli zvážit všechny projevy školní nezralosti a v případě jakýchkoli nejasností či pochybností vyhledat pedagogicko-psychologickou poradnu. Konečné rozhodnutí o odkladu školní docházky je samozřejmě na rodičích.

Při vstupu do školy hraje významnou roli očekávání dítěte, správná informovanost a motivace. Rodiče by měli své dítě připravit na to, jak to bude ve škole probíhat a zvláště v prvních dnech školní docházky dítě motivovat.

Téma školní zralosti je pro mě, jako učitele na prvním stupni, velmi důležité. Ostatně všichni učitelé by měli vědět, na jakém stupni vývoje by mělo být dítě při vstupu do školy. Učitel tak může porovnávat obecné normy, které jsou dané, s aktuálním stupněm vývoje svých žáků. Učitel tak má lepší přehled, na co se u kterého žáka zaměřit, a které jeho oblasti vývoje věnovat více pozornosti.

Cílem mé práce bylo vymezit pojmy jako je školní zralost, školní připravenost, školní nezralost.

Já se osobně přikláním k používání termínu školní připravenost. Tento termín v sobě obsahuje připravenost dítěte na školu nejen z hlediska biologické zralosti, ale

bere v úvahu i klíčové kompetence dítěte na počátku školní docházky. Školní připravenost je vlastně souhrn předpokladů nezbytných pro úspěšné zvládnutí výchovně vzdělávacího procesu.

Dnešní pojetí školní zralosti či připravenosti již není orientováno pouze na fyziologickou zralost dítěte, která nepoukazuje ani nevystihuje možné příčiny neúspěchu dítěte ve škole. Toto dnešní pojetí školní zralosti bere v úvahu další možné činitele, které dítě ve vývoji ovlivňují. Jsou to především environmentální vlivy, výchovné působení rodiny či mateřské školky.

Další témata, kterými se v teoretické části zabývám a které úzce souvisí se školní zralostí, jsou vznik a vývoj pedagogicko-psychologického poradenství, diagnostika školní zralosti, odklady školní docházky a zápisy do prvních tříd.

Předmětem výzkumu v této práci se staly zápisy do prvních tříd. Jde o regionální výzkum, protože vybrané školy spadají pod jednu oblast. Výzkum je založen na pozorování těchto zápisů, posouzení z hlediska daných kritérií a zjištění splnění daných kritérií u každého zápisu.

II. TEORETICKÁ ČÁST

1. Žák na počátku školní docházky

Vstup dítěte do školy je velkým mezníkem v životě dítěte. Dítěti tak začíná nová životní etapa, která s sebou přináší řadu nových zkušeností, ale i povinností. S velkým kulturním, technickým a informačním rozvojem společnosti se nároky kladené na dítě zvyšují. Tyto zvyšující se nároky si uvědomují i rodiče dětí, které nastupují do 1. třídy. Rodiče se snaží o to, aby jejich dítě nastupovalo do školy přiměřeně připravené a mohlo být ve škole úspěšné. Proto dnes stále více rodičů, kteří si nejsou jisti, zda jejich dítě zvládne úspěšně vstup do školy, vyhledává odbornou pomoc v pedagogicko-psychologických poradnách.

Dítě, které před vstupem do základní školy navštěvovalo mateřskou školu, má výhody v tom, že se již dokáže na určitý čas obejít bez přítomnosti rodičů, lépe se zapojí do kolektivu stejně starých dětí a snadněji se podřídí autoritě cizího člověka. Ale i pro dítě, které navštěvovalo mateřskou školu je organizace školní činnosti velmi odlišná. Liší se především způsobem práce učitele a od dítěte se vyžaduje přiměřená soustředěnost na školní práci.

Velká výzkumná pozornost začala být vstupu do školy věnována v 60. letech minulého století, kdy tehdejší škola byla mimořádně náročná. Tehdejší společnost chtěla ukázat svoji převahu, ale nebrala v úvahu vývojovou úroveň a schopnosti dětí. Proto v té době vstoupil do psychologické praxe odklad školní docházky, jako prostředek proti neúměrnému přetěžování dětí. Tehdy také do praxe vstoupily psychologické testy školní zralosti.¹

Z historických pramenů vyplývá, že otázkou školní zralosti se zabýval již J. A. Komenský v díle *Informatorium školy mateřské*, kde určuje obecně věk šesti let jako nejvhodnější pro vstup do školy. Zároveň však upozorňuje na individuální rozdíly mezi dětmi a varuje proti negativnímu dopadu předčasného zařazení dítěte do školy.²

¹ MATĚJČEK.Z.: *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada 2005, ISBN 80-86022-21-8

² LANGMEIER.J.: *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. Praha: Avicem 1983, ISBN 80-201-0098-7

Z výše uvedeného je patrné, že vstup do školy je vázán na dosažení věkové hranice šesti let. Je to zejména proto, že v této době dochází k poměrně velkým změnám ve vývoji dítěte, a to jak tělesném, tak i kognitivním, emočním a sociálním.

1.2. Tělesný vývoj

Nejčastějším a nejjednodušším ukazatelem vyspělosti dítěte je posuzování výšky a hmotnosti jedince. Jedná se však o méně spolehlivý ukazatel školní zralosti, protože biologická, ale i psychologická a sociální stránka vyspělosti dítěte jsou úzce propojeny.

Se změnou tělesného vývoje jedince souvisel i další způsob posouzení školní zralosti, který byl založen na tzv. „první proměně tělesné stavby“. Již v předškolním věku, kolem pátého roku, se začíná postava dítěte výrazně měnit. Dochází k celkovému protažení postavy, končetiny se prodlužují a zeštíhlují. Zmenšuje se také velikost hlavy. Trup se zužuje a oplošťuje. Tyto změny vedou k dosažení „filipínské míry“- tj. ruka, kterou natáhneme přes vzpřímenou hlavu, dosáhne na ušní lalůček na druhé straně.³ Dítě v předškolním roce vyroste do výšky o 5-7 cm za rok, přičemž rostou hlavně dolní končetiny, čímž se mění poměr horní a dolní části těla. Průměrně předškolní dítě přibere o 2-3 kg ročně, zatímco ve školním věkovém období není váhový nárůst tak velký. Jedná se o 1.5 až 2 kilogramy ročně.⁴

K procesu výměny chrupu dochází na počátku školní docházky a toto období trvá zhruba kolem sedmi let, tzn. do 14-ti let věku dítěte.⁵

S dosažením tělesné konstrukce školního dítěte úzce souvisí rozvoj hrubé motoriky. V pohybu dítěte se projevuje vyhraněnost a cílevědomost. Díky tělesným změnám je dítě lehčí a je zde nápadná zlepšená koordinace pohybů celého těla. Špatně koordinované a neúčinné pohyby se začínají kolem šesti let věku dítěte měnit. Dítě dokáže odhadnout své síly, je schopnější i drobných a přesnějších pohybů. Pro předškolní děti je charakteristická velká pohyblivost. Dítě se v mladším školním věku vyznačuje stále velkou pohyblivostí, ale postupem doby této pohyblivosti ubývá.

³ LANMEIER, J.: *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. Praha: Avicem 1983, ISBN 80-201-0098-7

⁴ ŠULOVÁ, L.: *Ranný psychický vývoj*. Univerzita Karlova, Praha 2004 ISBN 80-246-0877-4

⁵ LIEVEGOED, B. C. J.: *Vývojové fáze dítěte*. Baltazar, Praha 1992, ISBN 80-900307-7-7

Dítě je v tomto období velmi hbité, mění se i styl chůze. Dítě by mělo zvládat chůzi se správným držením těla nebo chůzi po schodech, skákat po jedné noze, skákat snožmo, kopat a házet míčem. Rozvoj hrubé motoriky se také vyznačuje tím, že dítě v tomto věkovém období je samostatné v sebeobsluze.

Dalším faktorem je, že se vedle hrubé motoriky výrazně zlepšuje i jemná motorika. Dítě dokáže lépe ovládat své prsty a ruce. V oblasti jemné motoriky by dítě mělo zvládnout zapínání a rozepínání knoflíků, zavazování tkaniček, navlékání korálků, vystřihovat z papíru. S rozvojem jemné motoriky souvisí rozvoj grafomotoriky, který se uplatní při nácviu psaní. Důležitá je také vizuomotorická koordinace.

Pro vstup dítěte do školy je důležitou skutečností, že kolem šestého věku dítěte dochází k vyhranění laterality rukou. Některé děti mají laterality vyhraněnou od narození, jiné ještě v předškolním roce neví, která jejich ruka je šikovnější. Pro tyto děti je nejvhodnější vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně, kde posoudí, která ruka je pro psaní vhodnější. Většina dětí si správnou ruku pro psaní vybere spontánně. Z hlediska možných negativních důsledků není vhodné násilné přeučování dítěte, u kterého se může později vyskytnout např. odpor ke škole, poruchy chování či řeči.

Spolu s celkovým tělesným rozvojem se zvyšuje i odolnost dětského organismu, který dokáže vydržet větší tělesnou námahu a lépe hospodaří se svými silami. Dítě se tak umí přizpůsobit větší fyzické i psychické zátěži.

Dítě kolem věku šesti let prochází z hlediska tělesného rozvoje velkými změnami. Je nutné si však uvědomit, že připravenost dítěte pro vstup do základní školy nelze posuzovat odděleně. Je třeba brát v úvahu komplexní rozvoj dítěte. Také je třeba vždy přihlídnout k individuálnímu vývoji každého jedince.

1.3. Kognitivní vývoj

Kognitivní předpoklady pro školní práci jsou závislé na schopnosti dítěte látku vnímat, pochopit její podstatu, být schopno se na učivo plně soustředit a zapamatovat si nejdůležitější věci. Jelikož je učivo většinou prezentováno ve formě výkladu, musí dítě dobře ovládat jazyk. Nejen rozumět sdělení učitele, ale musí se umět dobře vyjadřovat a tím prezentovat své znalosti. Všechny tyto předpoklady patří do kategorie kognitivních neboli rozumových schopností, které jsou závislé na vzájemném působení dvou základních faktorů. Prvním faktorem je dědičnost a druhým faktorem je podnětnost prostředí, v kterém dítě vyrůstá. Jejich vzájemná interakce je taková, že dědičné jsou pouze předpoklady, další rozvoj těchto schopností závisí na podnětnosti okolí dítěte. Nutno však upřesnit, že vlivy prostředí nepůsobí na každé dítě stejně, tzn. každé dítě má jiné genetické předpoklady, a tudíž může na stejný podnět reagovat odlišně. Je to dáno tím, že dědičné předpoklady každého jedince jsou dány kombinací určité části dědičných dispozic ze strany matky a dispozic ze strany otce. Jaký je přesný poměr těchto dispozic a jaký genetický materiál se dostane do zárodečné buňky, je do určité míry náhoda. Odhad míry genetických dispozic k rozvoji kognitivních schopností se odhadují na 50-70%. Důležitou roli pro další rozvoj schopností má vliv prostředí. Prvotním prostředím, které dítě ovlivňuje, je rodina. Rodina je pro dítě citovým zázemím, poskytuje mu základní zkušenosti a ovlivňuje jeho postoj ke světu. Dalším významným prostředím pro dítě je škola, která působí na další rozvoj dětských schopností.⁶

Znamená to tedy, že úroveň kognitivního rozvoje jedince závisí na genetických předpokladech, ale může ji významně ovlivnit i výchova a vzdělání.

⁶ VÁGNEROVÁ, M.: *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. UK, Praha 2001 ISBN 80-246-0181-8

1.3.1. Vnímání

Vnímání je nezbytným předpokladem pro práci ve škole. Vnímání je proces, který umožňuje dítěti získávat informace, které přesně odpovídají skutečnosti. Umožňuje mu také orientaci v prostředí a následnou adaptaci na toto prostředí. V průběhu vývoje dítěte se mění způsob, jakým různé podněty vnímá a jak je zpětně interpretuje. Vnímání se stává diferencovanější a dítě je schopno zachytit více detailů. Vnímání se nejvíce rozvíjí kolem 6. a 7. roku. V této době by mělo dosáhnout takové úrovně, která je nutná pro zvládnutí výuky v první třídě. Dostatečná kvalita vnímání je proto posuzována jako součást školní zralosti.

Informace, které dítě vnímá a zpracovává, jsou zrakové, sluchové, hmatové, čichové či chuťové. V oblasti zrakové percepce je důležitý rozvoj schopnosti vidění na blízko, a tudíž i snadnější rozlišování detailů. Mezi 4. a 7. rokem se také rozvíjí schopnost dítěte rozlišit a identifikovat určitý tvar. Nejprve je dítě schopno rozlišovat polohu obrazce, zda je nahoře či dole, dále pak polohu pravo-levou, což je mnohem obtížnější. Tato schopnost je typická pro děti školního věku, 6-7leté. Důležitou součástí vývoje zrakové percepce je zlepšení vizuální diference, kdy dítě dovede lépe rozlišovat podobné obrázky, tvary, detaily či počet. Zrakové vnímání se rozvíjí současně s vývojem myšlení, což dokládá fakt, jak dítě vnímá realitu a pak ji následně interpretuje. Dítě zralé pro školu je schopné vnímat komplexně, tudíž neulpívá na jednom detailu. V tomto období začíná dítě chápat celek jako soubor detailů. Je také schopno tyto detaily rozlišovat a skládat je opět v jeden celek. To znamená, že dítě je schopno vizuální analýzy a syntézy. Na konci předškolního věku dítěte dozrává koordinace očních pohybů, jejíž vývoj je značně závislý na celkovém zrání. Efektivitu zrakové práce ovlivňuje úroveň senzomotorické koordinace, především koordinace pohybů ruky a oka. V ostatních činnostech musí být vidění koordinováno s jinou pohybovou aktivitou.⁷

VÁGNEROVÁ, M.: *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. UK, Praha 2001 ISBN 80-246-0181-8

Sluchové vnímání se rozvíjí mezi 5. a 7. rokem. Šestileté dítě dokáže většinou rozlišovat všechny zvuky mluveného jazyka, tzv. fonémy. Důležitý je také rozvoj sluchové analýzy a syntézy, které se ve větší míře rozvíjí až ve školním věku. Dítě se učí rozlišovat počet slov ve větě, rozlišovat hlásky, slabiky, které tvoří slovo, jejich pořadí. Předpoklady k těmto činnostem jsou dány zráním, ale také schopností systematického vnímání, které je závislé také na kvalitě pozornosti.⁸

Dle Matějčka (1998) v tomto období postupuje vnímání ze stadia globálního, kdy dítě vnímá vše jako jeden celek, do stadia analytického. V tomto stadiu dítě dovede vnímat celek jako rozčleněný soubor s mnoha detaily.⁹

Většina činností ve škole vyžaduje spojení a koordinaci obou způsobů vnímání, jak zrakového, tak i sluchového.

1.3.2. Myšlení

Dítě už v předškolním roce chápe vztahy mezi různými jevy, ale pouze v názorné rovině, tzn. dítě vychází ze své vlastní činnosti. Teprve v období školního věku, tzn. mezi 6. a 7. rokem, se rozvoj myšlení dítěte dostává do stadia uvažování, které se řídí základními zákony logiky. Toto logické uvažování je vázané na realitu. Je založeno na vlastní zkušenosti, na konkrétních jevech a věcech, které si dítě dokáže představit. Stačí mu minulá zkušenost. Na počátku školního věku je zdrojem dětského poznání popis, který je základním způsobem orientace v prostředí.

V uvažování dítěti pomáhají názorné pomůcky nebo příklady. Logické myšlení začíná operovat s pojmy, představami a myšlenkami, které vychází z reálné zkušenosti. Dítě si začíná automatizovat pravidla, podle nichž svět funguje.¹⁰

Vázanost myšlení dítěte na předmět se může doložit také tím, že děti tohoto věku většinou nerozumějí alegoriím nebo symbolickým vyjádřením skutečnosti. Dítě je upnuto na význam jednotlivých slov.¹¹

⁸ VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie*. Portál, Praha 2000 ISBN 80-7178-308-0

⁹ MATĚJČEK, Z.: *Radosti a strasti*. H a H, Jinočany 1998 ISBN 80-86022-21-8

¹⁰ VÁGNEROVÁ, M.: *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. UK, Praha 2001 ISBN 80-246-0181-8

¹¹ PŘÍHODA, V.: *Ontogeneze lidské psychiky*. SPN, Praha 1963

Díky konkrétnímu logickému myšlení se u dítěte objevuje schopnost třídění a chápání různých souvislostí a vztahů. Tato schopnost je patrná u mladšího školáka, který začíná při řešení různých úkolů uvažovat tak, že dovede lépe pracovat s informacemi nebo bere v úvahu více hledisek. Předškolní dítě takto uvažovat nedovede. Myšlení předškolního dítěte je pouze útržkovité a zjednodušené. Dětské poznávání se ve školním věku stává objektivnější a přesnější. Konkrétní logické myšlení je důležitým předpokladem pro zvládnutí učiva ve škole.

Typickým znakem konkrétního myšlení je schopnost dítěte uvažovat decentrovaně, což je schopnost brát v úvahu několik hledisek a vidět různé souvislosti a vztahy. Díky této schopnosti se dítě nezměřuje jen na jeden aspekt poznávané reality, ale nahlíží na ni komplexně. Dalším znakem decentrace je odpoutání od subjektivního a egocentrického pohledu na svět. Školní dítě dovede svoje zkušenosti a poznatky určitým způsobem uspořádat, oddělit podstatné věci od nepodstatných.¹²

Rozvoj logických operací se projevuje také ve způsobu, jakým dítě manipuluje se znaky a symboly. Nejvíce se tento způsob projevuje v manipulaci s číselnými pojmy. Pokud by dítě mělo rozdělit kuličky do dvou stejně velkých množin, bude předškolní dítě ovlivněno působením dalších faktorů, např. barvy. Rozdělí tedy množiny podle barvy kuliček. Dítě školního věku rozdělí množiny přesně podle počtu.

Logické myšlenkové operace se rozvíjejí hlavně učením. Učitel by se měl zaměřit na chápání souvislostí a vztahů mezi objekty, které jsou dítěti dobře známy. Jsou to například rostliny, zvířata, lidé, ale i vztahy mezi písmeny, číslicemi a jejich obsahy.

¹² VÁGNEROVÁ, M.: *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. UK, Praha 2001 ISBN 80-246-0181-8

1.3.3. Paměť

Dítě by mělo být schopno nejen rozumět vzájemným vztahům a souvislostem, ale také si získané informace zapamatovat. Proto je rozvoj paměti důležitou součástí kognitivního rozvoje.

Pro učitele, a následnou školní práci, je důležité vědět, že z hlediska času lze rozlišit dva typy paměti. Paměť krátkodobá, neboli pracovní, zachycuje aktuální podněty a informace. Kapacita této paměti je omezena. Dítě není schopno si zapamatovat nebo vnímat najednou velké množství informací či podnětů. Tento limit pracovní paměti záleží také na významu podnětu, na možnosti najít mezi podněty nějakou souvislost. Kapacita krátkodobé paměti je podmíněna vývojem a roste s věkem. Dítě si také lépe zapamatuje víc, pokud může využít logických souvislostí. Proto si lépe zapamatuje větu, než náhodně seřazená čísla.

Druhý typ paměti je paměť dlouhodobá, která uchovává podněty déle. Schopnost psát, číst, počítat nebo některé významné vzpomínky mají trvalost po celý život. Záleží na tom, zda jsou tyto znalosti využívány nebo zda mají emoční význam. Při učení a při reprodukci učiva je důležitá tzv. sémantická paměť, která je složkou dlouhodobé paměti. Další složka je tzv. epizodická paměť, která zpracovává různé osobní zážitky, tudíž je u každého člověka specifická. Pro školní práci je také důležitá explicitní paměť, která uchovává data a události, a paměť implicitní, která slouží k osvojování dovedností, zvyků a uchování emočních vzpomínek.¹³

Starší děti si pamatují více nejen z důvodu větší zralosti, ale také proto, že mají větší zkušenosti, bohatší slovník a lepší schopnost verbálního vyjadřování. V závislosti na věku se také rozvíjí rychlost zpracování informací. Nejvýraznější je tento rozvoj mezi 6. a 12. rokem, kdy čas potřebný k zapamatování určitého množství informací klesne téměř na polovinu.

V průběhu školního věku se mění kapacita paměti a rychlost zpracování informací. Rozvíjí se také strategie učení a uchování informací. Předškolní děti nepoužívají žádné specifické strategie k zapamatování různých informací. Také paměť začínajícího školáka je převážně mechanická. Nejlépe se dítě zapamatuje informaci,

¹³ VÁGNEROVÁ, M.: *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. UK Praha 2001 ISBN 80-246-0181-8

kteřá je pro něj atraktivní. I těmto dětem chybí jakýkoliv systém k zapamatování informací. Tento systém se začíná rozvíjet až mezi 9-11 rokem.

1.3.4. Pozornost

Pozornost umožňuje dítěti zaměřit se na určitý obsah, na určité podněty nebo činnost. Nejlépe upoutává pozornost to, co je dobře srozumitelné, nové a pro dítě atraktivní. Upoutání pozornosti závisí na intenzitě podnětů, na jejich kvalitě i kvantitě. Velký význam mají také osobní zkušenosti dítěte, potřeby a preference.

Pro učitele je důležité vědět, že různé činnosti vyžadují různou míru pozornosti. Např. věci, které jsou pro dítě nové, vyžadují mnohem více pozornosti než věci, které již dítě zná nebo je má automatizované.

Kvalita pozornosti je dána vývojem. Délka soustředění pozornosti se zlepšuje maximálně o jednu až půldruhé minuty za každý rok věku dítěte. To znamená, že kolem 7. roku je délka soustředění 7-10 minut.¹⁴

1.3.5. Jazykové kompetence

Na jazykových kompetencích žáka, tj. na schopnosti porozumět mluvenému i psanému slovu a na kvalitě verbálního vyjádření, závisí do značné míry úspěšný vstup do školy. Právě vstupem do školy se mění vztah dítěte k jazyku. Dítě doposud užívalo jazyk pouze k dorozumívání a k vyjádření vlastních myšlenek, pocitů a přání. Řeč je hlavním prostředkem vyučování.

Příhoda (1963) uvádí, že šestileté dítě disponuje přibližně 2500-3000 slovy, proto dovede vyjádřit všechno, co má na mysli. Od šesti do jedenácti let se slovní zásoba dítěte ztrojnásobuje a roste jak kvalitativně, tak kvantitativně. Řeč má význam

¹⁴ VÁGNEROVÁ, M.: *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. UK, Praha 2001 ISBN 80-246-0181-8

při klasifikaci jevů, formulaci soudů, při rozlišování rodu a druhu a při jiných logických operacích.¹⁵

Jazykové kompetence lze posuzovat z různých hledisek. Aktivní a pasivní slovník či rozsah a kvalita slovní zásoby jsou zahrnuty v sémantické složce. Syntaktická složka je znalost užívání syntaktických pravidel. Na zvukovou složku řeči a kvalitu jednotlivých fonémů se zaměřuje fonologické hledisko. Pragmatické hledisko je kompetence, kde jde o komunikační využití jazykových kompetencí.¹⁶

Úroveň jazykových kompetencí je nutným předpokladem pro úspěšný start dítěte ve škole. Řeč je prostředkem poznání a sociálního kontaktu. Uspokojuje také různé potřeby dítěte, např. získávání informací, vyjádření vlastních myšlenek a názorů, potřeba komunikace či sdílení prožitků.

1.4. Emocionální vývoj

Dítě všechny situace prožívá určitým způsobem a také na ně reaguje. Emoční prožitky ovlivňují výkon žáka i postoj ke škole. Prožitky obvykle působí jako impuls k určité aktivitě. Tato aktivita je zaměřená na uspokojení nějaké potřeby dítěte a je spojena s libými pocity nebo eliminací nepříjemných prožitků.

Každý jedinec má dispozice k určitým emocionálním reakcím. Reakce závisí také na temperamentu a zkušenostech dítěte.

Při vstupu do školy je dítě na takové úrovni, že již nedochází k častému střídání a kolísání nálad, jako tomu bylo v předškolním období. Dítě by mělo být schopno usměrňovat své chování, přání i potřeby.

¹⁵ PŘÍHODA, V.: *Ontogeneze lidské psychiky*. SPN, Praha 1963

¹⁶ VÁGNEROVÁ, M.: *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. UK, Praha 2001 ISBN 80-246-0181-8

1.5. Sociální vývoj

Vstup do školy ovlivňuje socializační rozvoj dítěte. Dochází k rozvoji sociálních dovedností a osobních vlastností. Dítě přijímá novou roli, stává se školákem. Dítě tuto roli poznalo doposud jen zprostředkovaně. A to díky hře „na školu“ nebo získaných informací. Především rodiče, svým vztahem ke vzdělání a názory, ovlivňují přijetí budoucí role školáka.

Dítě by mělo být na počátku školní docházky na takové socializační úrovni, aby dokázalo vydržet nějaký čas bez rodiny a dokázalo přiměřeným způsobem komunikovat se spolužáky a učitelem. Dítě se postupně učí spolupracovat nebo pomáhat svým spolužákům. Dítě také dokáže dodržovat běžné normy chování.

2. Teorie školní zralosti

Otázkou školní zralosti se pedagogika či psychologie zabývá již dlouho. Této otázce se věnoval už J. A. Komenský ve své knize Velká didaktika. Původní pojetí školní zralosti vycházelo pouze z výsledků výzkumu vývojové psychologie a bylo založeno na nejvýznamnějších změnách ve vývoji a zrání, k němuž dochází právě v šesti letech věku dítěte.¹⁷ Otázku školní zralosti řešili psychologové, pedagogové, ale i lékaři. Jejich závěry vyplývají jak z praktických zkušeností, tak i z vědeckých výzkumů. Snažili se také hledat vztahy mezi tělesnou a psychickou zralostí dítěte.

Postupně se objevovalo mnoho autorů, kteří se snažili řešit otázku školní zralosti, byli to například: Jirásek, Langmeier, Matějček. Ze zahraničních autorů můžeme uvést např. H. Hetzerovou, A. Kerna, M. J. Hillebranda nebo L. Schenk-Danizingera.

Čeští psychologové byli ovlivněni zejména A. Kernem. Byl to právě Jirásek, který upravil jeho Test základních výkonů na Orientační test školní zralosti, jehož modifikace se ve školní poradenské praxi využívá dodnes.

Základ teorie, založené A. Kernem, vychází z předpokladu, že jediným důvodem školního neúspěchu dítěte je jeho nedostatečná úroveň psychofyzického zrání. Toto tradiční pojetí školní zralosti nepopisuje další aspekty, které mohou školní zralost ovlivnit. V pojetí školní zralosti našich psychologů – např. Jiráskova, Langmeiera či Matějčka je důraz také kladen na úroveň tělesného a psychického vývoje, ale je zde naznačen i vliv působení rodiny či mateřské školy.

Z. Matějček uvádí, že nejen tělesná, zdravotní a rozumová stránka školní zralosti, ale i výchova, může ovlivnit připravenost dítěte na školu.¹⁸

J. Jirásek se o školní zralosti vyjadřuje velmi obecně : „*Školní zralostí rozumíme dosažení takového stupně ve vývoji, aby se dítě mohlo bez obtíží účastnit společného vyučování.*“¹⁹

Tato tvrzení nám poukazují na důležitost určitého stupně rozvoje jak tělesného, tak i duševního. Také dokládá, že dítě by mělo být připraveno na přijetí nových a

¹⁷ VÁGNEROVÁ, M.: *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*, Univerzita Karlova, Praha 1991 ISBN 80-7066-384-7

¹⁸ MATĚJČEK, Z. POKORNÁ, M.: *Radosti a strasti*, 1998. ISBN 80-86022-21-8

¹⁹ JIRÁSEK, J.: *Psychologická hlediska předškolních prohlídek*, SZN, Praha 1968, s.13

těžších požadavků, které škola vyžaduje, ale bohužel zde není specifikováno jakým způsobem toho lze docílit.

Přibližně od 70. let dochází ke změně tohoto tradičního pojetí školní zralosti. Většina pedagogů je toho názoru, že dítě nedosáhne ve škole úspěchu pouze za biologických předpokladů. Zralost jedince, připravenost jeho duševních funkcí a dovedností jsou pouhou částí faktorů, které ovlivňují úspěšný vstup dítěte do školy. Dalšími faktory, které ovlivňují vstup dítěte do školy může být působení rodiny na dítě nebo vliv mateřské školy.

Vymezení základních pojmů teorie školní zralosti:

1) Školní zralost

Školní zralost jsou kompetence závislé na biologickém zrání. Je to souhrnný název pro připravenost jak duševních funkcí a dovedností, tak i fyzických. Tyto dovednosti umožňují dítěti osvojovat si s úspěchem školní vědomosti a dovednosti v první třídě, využívat své rozumové schopnosti k učení. Je to především čtení (nutné dobré zrakové rozlišování), psaní (sluchové rozlišování, grafomotorika) a počítání.²⁰

2) Školní připravenost

Školní připravenost jsou kompetence, na jejichž rozvoji se podílí učení. Jedná se o souhrn předpokladů, nezbytných pro úspěšné zvládnutí všech požadavků výchovně vzdělávacího procesu ve škole.²⁰

Další termín, který v této souvislosti používáme je školní nezralost.

3) Školní nezralost je přechodnou opožděností, která se později sama upraví a dítě své vrstevníky dohoní.²⁰

²⁰ VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie*, Praha, Portál 2000, ISBN 80-7178-308-0

Z pedagogické a psychologické praxe je známo, že děti, které nastoupí do školy nepřiměřeně připravené, to znamená nezralé, nemohou plně využívat a realizovat svoji rozumovou kapacitu, což má za následek negativní pocity a zkušenosti ze školy. Děti nejsou motivovány pro úspěšné zvládnutí nároků školy, jsou vystaveny dlouhotrvající stresové zátěži a většinou reagují nepřiměřenou psychickou obranou (můžou se zde objevovat fobie, psychosomatické poruchy, zhoršení chování, negativismus). Dítě, které je nezralé pro školu komplikuje situaci i učitelům ve škole, kdy se tomuto žákovi musí věnovat individuálně, bohužel tím jeho proces vývoje a zrání nijak neurychlí.

2.1. Školní zralost

V šesti až sedmi letech dítě dosáhne takové vývojové úrovně, která je potřebná pro zvládnutí všech školních nároků. Vývoj neprobíhá u všech dětí stejně a ani zcela rovnoměrně. Může se tudíž stát, že některé dítě ani v tomto věku, určeném pro přijetí do školy, nedosahuje přijatelné vývojové úrovně. Žák, který nastupuje do první třídy základní školy musí splňovat několik předpokladů.

Langer (1999) posuzuje kritéria školní zralosti ze dvou hledisek. První je hledisko zdravotní, o kterém rozhoduje lékař. Druhé hledisko je psychologické. Psychologické hledisko můžeme rozdělit na dva faktory, a to faktor vývojový, který je podmíněn věkovými zvláštnostmi a úzce souvisí s mentálním vývojem, a tedy i s obecnou inteligencí. Druhý faktor je sociální připravenost pro školu. To znamená osvojení způsobu styku s okolím, společenské a hygienické návyky dítěte, řečové obraty a pojmy a některé obecné vědomosti.²¹

Podle Vágnerové (2000)²² je zrání celého organismu dítěte závislé na rozvoji jeho centrální nervové soustavy. Zráním CNS je podmíněn rozvoj zrakového a sluchového vnímání. Zrakové vnímání má mít na konci předškolního období takovou úroveň, aby dítě mohlo přijatelně plnit nároky na čtení a psaní. To znamená, že dítě se více soustředí na detaily a dovede rozlišovat např. tvar nebo počet. Významné je také rozlišování směru, což je nejvíce patrné u písmen jako je p a b. Nezralé dítě tato

²¹ LANGER, S.: *Problémový žák*. Kotva, Hradec Králové 1999, 1. vydání, ISBN 80-900254-5-5

²² VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie*, Portál, s.r.o., Praha 2000. ISBN 80-7178-308-0

písmena od sebe nedokáže odlišit. Sluchové vnímání je založeno na rozlišování fonémů, což jsou zvuky mluvené řeči. Dítě by mělo být na takové úrovni, aby bylo schopno systematicky vnímat řečový projev. Tato schopnost souvisí také s úrovní pozornosti.

Oblastí, která je také podmíněna zralostí CNS, je úroveň motorického vývoje dítěte. Souvisí s ním také senzomotorická koordinace a manuální zručnost dítěte. Právě manuální zručnost má vliv na další činnosti dítěte. Je to zejména psaní, kreslení, pracovní výchova.

Další podmínkou pro školní úspěšnost dítěte je úroveň rozvoje poznávacích procesů, což se projevuje hlavně v myšlení a uvažování dítěte.

Dítě musí mít dostatečně rozvinuté komunikativní schopnosti a nemělo by mít problémy s vyjadřováním.

Nedílnou součástí školní zralosti je také emoční a citová zralost dítěte.

Dítě dostatečně zralé pro školu musí být schopno akceptovat požadavky školní práce a zátěž, kterou vstup do základní školy bezesporu představuje. Pro zralejší dítě se role školáka stává snadnější.

Školní zralost tedy znamená, že vývoj organismu dítěte je na takové úrovni, že dítě je schopno se plně adaptovat na školu. Vycházíme z teorie vývojové psychologie, která poukazuje na stupeň vývoje centrální nervové soustavy, mentálních schopností, vnímání, pozornosti či komunikativních dovedností.

2.1.2. Oblasti školní zralosti

1) Tělesná zralost

Důležitá je celková vyspělost dítěte a jeho zdravotní stav. Neméně důležitým znakem pro vstup dítěte do školy je vyhranění lateralit ruky, ke kterému dochází právě kolem šestého roku věku dítěte. Pro posouzení školní zralosti pro školu je důležitý rozvoj motoriky. Vedle hrubé motoriky vyžívá i jemná motorika. Pohyby dítěte jsou koordinovanější a přesnější. Spolu s tělesným vývojem se zvyšuje i odolnost dětského organismu, který dokáže vydržet větší tělesnou námahu a lépe odhadnout své síly. Dítě se dokáže lépe přizpůsobit větší fyzické i psychické zátěži.

2) Psychická zralost

Pojmem psychická zralost se označuje celá řada aspektů. Jedná se o úroveň zralosti především poznávacích procesů. V oblasti vnímání je to přechod od globálního, povrchního vjemu k diferencovanému sluchovému a zrakovému vnímání. Dítě postřehne mnohem více detailů. Důležitá je určitá kapacita paměti a rozvoj schopnosti záměrného zapamatování. Dochází k přechodu od názorného myšlení k myšlení logickému. Dítě by se mělo ke konci předškolního věku odpoutat od egocentrismu (v jednání i myšlení pozornost zaměřená na vlastní osobu) a prezentismu (vazba k přítomnosti). V tomto období se také snižuje fantazijní pohled dítěte na svět, chápání světa je více realistické.

Důležité je také dosažení určité úrovně v rozvoji řeči. Dítě by mělo mít dostatečnou slovní zásobu, umět své zkušenosti vyjadřovat ve větách a mít dobrou výslovnost. U některých dětí ještě přetrvává lehká patlavost (nesprávně vyslovované ř, r, k, l), která se sama upravuje ještě na začátku školní docházky nebo je odstraněna logopedickým cvičením.

Pro správný rozvoj dovednosti psaní je důležitá úroveň grafomotoriky a vizuomotorické koordinace. Dítě by mělo mít správný a pevný úchop tužky. Také kresba by měla být propracovaná a obsahovat více detailů.

Pracovní zralost by měla být na takové úrovni, aby bylo dítě schopno samostatně sebeobsluhy a správných hygienických návyků.

Na konci předškolního období přetrvává v činnosti dítěte zájem o hru, ale dítě by mělo být již schopno plnit úkoly, podobající se školním úkolům. Na tyto činnosti by se mělo dítě být schopno soustředit po určitou dobu, stačit pracovním tempem ostatním dětem, být samostatné a přijmout odpovědnost za vlastní jednání a jeho následky.

3) Emocionální a sociální zralost

Emocionální zralost se u dítěte při vstupu do školy projevuje tím, že již nedochází k častému střídání a kolísání nálad, jako tomu bylo v předchozím období. Dítě by mělo být schopno usměrňovat své chování, přání i potřeby.

Dítě by mělo před vstupem do školy zvládnout na určitý čas odloučení od své rodiny a být schopno přijmout roli žáka, tzn. plnit požadavky učitele, pracovat ve skupině nebo se podřídit frontální formě práce ve škole. Ke správnému přijetí role žáka jsou důležité určité kompetence, což jsou schopnosti či dovednosti, které jsou důležité pro další rozvoj dítěte jako žáka.

2.2. Klíčové kompetence dítěte na počátku školní docházky

Před vstupem do základní školy by mělo dítě dosáhnout přijatelných kompetencí pro zvládnutí vyšších nároků, které jsou na dítě kladeny na počátku školní docházky. Klíčové kompetence jsou formulovány jako soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot. Tyto kompetence tvoří základ obsahu vzdělávání, činností a aktivit, které ve škole probíhají.

Za klíčové kompetence považujeme:²³

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problémů
- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální
- kompetence činnostní a občanské

Kompetence k učení by měla být pro dítě, které ukončuje předškolní vzdělání na takové úrovni, aby dítě bylo schopno plně se soustředit, všimnout si souvislostí, užívat jednoduchých pojmů, znaků a symbolů, aplikovat své zkušenosti v praktických situacích, orientovat se v prostředí, ve kterém žije, je schopno klást otázky, soustředit se na činnost a práci dokončit.

Kompetence k řešení problémů se vyznačuje schopností všimnout si dění a problémových situací ve svém okolí a na základě již získaných zkušeností je řešit. Při

²³ *Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělání* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004 [citováno 18. října 2007]. Dostupné na <http://www.rvp.cz/soubor/RVP_PV-2004.pdf>

řešení problémových situací používá logických, matematických a empirických postupů, které jsou adekvátní věku dítěte.

Komunikativní kompetence je založena na schopnosti používat řeč, jasně formulovat a vyjádřit své myšlenky, prožitky a pocity, mluvit v souvislých větách, znát a umět využívat informativní a komunikativní prostředky (knihy, encyklopedie, počítač, telefon).

Sociální a personální kompetence spočívá v schopnosti dítěte umět vyjádřit svůj názor, být zodpovědný za své chování, fungovat ve skupině, respektovat daná pravidla, umět odmítnout neadekvátní nebo nepříjemné chování ostatních, učit se toleranci.

Činnostní a občanské kompetence jsou založeny na chápání smyslu pro hru, učení i práci. Dítě chápe zodpovědnost za své jednání, uvědomuje si svá práva a práva druhých, podílí se na utváření pravidel v rámci skupiny.

Tento soubor kompetencí dává pedagogům jasnou představu, kam by měl vzdělávací obsah směřovat.

2.3. Školní připravenost

Pojem školní připravenost se u mnoha autorů vyznačuje rozdílným pojetím. Např. Langmeier (1983) tuto problematiku nazývá předpoklady pro úspěšný školní začátek a zahrnuje sem nejen zralost biologickou, ale také způsobilost a připravenost dítěte pro školní práci. Langmeier se zde snaží svými výzkumy dokázat, že prostředí, ve kterém dítě žije a výchova mají značný vliv na úspěšný start ve škole. Připraveností dítěte na školní práci je zde myšlena zralost po stránce emoční.²⁴

Vágnerová (2000) vidí tyto předpoklady pro školní připravenost dítěte v kompetencích, které umožňují dítěti přijmout obecně platné hodnoty a pochopit smysl vzdělání. Velký význam má také vliv rodiny na postoj žáka ke školní práci, vzdělání, a na způsobu a úrovni verbální komunikace. Dalšími předpoklady pro úspěšný nástup do školy jsou subjektivní kompetence žáka (vytrvalost, odolnost vůči zátěži) a celková sociální připravenost (přijmutí role žáka, dobrá adaptace na školní prostředí).²⁵

²⁴ LANGMEIER, J.: *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*, Avicem, ZNP, 1983. ISBN 80-201-0098-7

²⁵ VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie*, Portál, s.r.o., Praha 2000. ISBN 80-7178-308-0

Najdou se však i autoři, kteří se přiklánějí k tomu, aby se termíny školní zralost, připravenost nijak neodlišovaly. Např. Mertin (2003) pojímá školní zralost/připravenost jako výsledek mnoha předpokladů. Jednak je to věk dítěte, pohlaví, rozvoj řeči, motoriky, intelektové předpoklady, ale i vliv rodiny (rodinné klima, socioekonomický status rodiny, představa rodičů o významu vzdělání) a mateřské školy (úroveň mateřské školy, profesní kompetence učitelek). Dalším předpokladem, který Mertin považuje za důležitý a který může ovlivnit vstup dítěte do školy, je předpoklad na straně základní školy, tzn. na programu, podle kterého se na základní škole vzdělává nebo na podmínkách ve škole (počet dětí v prvním ročníku, osobnost učitelky).²⁶

V dnešní době dochází ke spojování termínu školní zralost/školní připravenost. Obecně lze tedy říci, že pojem školní připravenost zahrnuje komplexní charakteristiku předpokladů dítěte pro úspěšný start ve škole. Tato charakteristika zahrnuje nejen úroveň psychického a tělesného vývoje dítěte, ale také ostatní aspekty působení. Je to především působení sociálního prostředí (rodina, mateřská škola), socializační úroveň (chování dítěte k učiteli, ostatním dětem), schopnost komunikovat, být ve skupině či přijmout daná pravidla a normy.

2.4. Školní nezralost

V pedagogické praxi se často objevují také případy dětí, které přijdou k zápisu do 1. třídy a nejsou dostatečně připraveny, tzn. že nemají dostatek předpokladů zvládnout všechny nároky kladené na prvňáka. Dítě těmto nárokům nestačí a to má za následek jeho neúspěch při školním vyučování a z toho pramenící negativní pocity či téměř nulová motivace pro další práci. Dítě je tak vystaveno velmi stresové a dlouhodobé zátěži.

Základní příčiny školní nezralosti u dítěte jsou nedostatky v somatickém vývoji a zdravotním stavu, opožděný mentální vývoj, snížený intelekt, nerovnoměrný vývoj, oslabení dílčích schopností (sluchového a zrakového rozlišování pro čtení a psaní, vliv

²⁶ MERTIN, V. GILLERNOVÁ, I.: *Psychologie pro učitelky mateřské školy*, Portál, s.r.o., Praha 2003
ISBN 80-7178-799-X

mozkových dysfunkcí) nebo zanedbanost výchovného prostředí. Tyto příčiny ale ve většině případů nepůsobí samostatně, ale mohou působit v různých kombinacích.²⁷

Projevy školní nezralosti po nástupu do školy mohou být zvýšená unavitelnost (odpolední potřeba spánku), neklid (nevydrží sedět v lavici), emoční labilita, neschopnost rozlišovat hru a povinnost, nesoustředěnost, nesamostatnost v sebeobsluze, špatná komunikace s učitelem a dětmi, agresivita nebo negativismus.

Nezralé děti jsou buď nápadně neklidné, impulzivní, prudké, výbušné, špatně se podřizují nebo naopak zabržděné, pomalé, těžkopádné, závislé či bázlivé.

Oblasti, kde se projevují nedostatky vlivem nezralosti:

1) Psychická oblast

a) Řeč

Řečové nedostatky, jako např. poruchy výslovnosti, malá slovní zásoba, neschopnost srovnávat či běžně používat konkrétní pojmy, se můžou projevit díky mentální opožděnosti. Pokud se u dítěte tato mentální opožděnost objeví, projeví se to i v dalších oblastech psychického vývoje- pozornost, paměť, představivost, vnímání. Další příčinou řečové opožděnosti u dítěte může být nedostatečný rozvoj komunikace již v rodině. Dítě nemá v rodině řečový vzor. Vhodná výchova může tento nedostatek napravit.

b) Paměť

Nedostatky v oblasti paměti se projevují převážně v tom, že dítě si není schopno zapamatovat, a tudíž i reprodukovat, krátké vyprávění nebo povídku na základě vyprávění. Nezralé dítě také nedokáže určit chybějící předměty na obrázcích.

c) Myšlení

Hlavní známkou myšlení dítěte při vstupu do základní školy je schopnost uvažovat na úrovni konkrétních logických operací.²⁸ To znamená, že myšlení dítěte již není

²⁷ VÁGNEROVÁ, M. VALENTOVÁ, L.: *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*. Univerzita Karlova, Praha 1991 ISBN 80-7066-384-7

²⁸ VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie*, Portál, s.r.o., Praha 2000. ISBN 80-7178-308-0

ovlivňováno aktuálními pocity dítěte, egocentrismem nebo fantazií. Myšlení dítěte, které je z nějakého důvodu opožděné, se bude řídit hlavně aktuálními přáními. Pro takové dítě je nejdůležitější jeho vlastní pohled. Nedokáže si uvědomit, že na věc se můžeme dívat z mnoha stran. Tento postoj není ve výuce možný a vede k neúspěchu dítěte ve škole.

d) Zrakové a sluchové vnímání

Na základě opožděného vývoje v oblasti vizuální diferenciaci mohou mít nezralé děti problémy s rozlišováním podobných písmen.

Z důvodu nezralosti nejsou některé děti schopné rozlišovat podobně znějící hlásky.²⁹

e) Vývojové poruchy učení

Patří sem především dyslexie (porucha, která se projevuje obtížemi při čtení), dysgrafie (porucha schopnosti psát), dysortografie (porucha pravopisu), dyskalkulie (porucha matematických schopností) a různé formy afázií (neschopnost používat a rozumět jazykovým symbolům).³⁰

2) Tělesná oblast

a) Sluchové poruchy

Při nedoslýchavosti záleží na stupni postižení. Pomocí vhodných přístrojů a výchovných postupů dochází k reedukaci toho postižení. Při úplné ztrátě sluchu je nejvhodnější umístit dítě do speciálního ústavu pro neslyšící.

a) Poruchy zraku

Děti s lehkými vadami a nedostatky ve vidění nemusí být umísťovány do speciálních internátních škol, jako je tomu u těžších případů s úplnou ztrátou zraku, ale objevují se i na základní škole.

d) Vážné tělesné nedostatky

Existují zde různé stupně a rozsah postižení, a to zvláště u dětské mozkové obrny. Pokud je dítě imobilní, tzn. není schopno se samostatně pohybovat, musí být

²⁹ VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie*. Portál, s.r.o., Praha 2000. ISBN 80-7178-308-0

³⁰ LANGER, S.: *Problémový žák*. Kotva, Hradec Králové 1999, 1.vydání ISBN 80-900254-5-5

umístěno do speciální školy pro tělesně postižené. Také se zde objevují případy, kdy imobilní dítě je vyučováno individuálně a to tak, že do rodiny dochází učitel.

Podle Langer (1999) dochází často u imobilních dětí k opoždění psychického vývoje vlivem nedostatku senzomotorického kontaktu s okolím.³¹

e) Poruchy motoriky

U nezralého dítěte se může opožděný vývoj projevit v jemné motorice, což působí problémy v psaní nebo pracovním vyučování, kdy dítě není schopno manipulovat s předměty. Důležitá je také celková úroveň motorického vývoje a hybnosti. Pokud zde dojde k nějakému pohybovému omezení, dítě může působit jako nešika a nemá dobrý sociální status ve třídě.

3) Sociální oblast

Sociální opožděnost se projevuje nedostatkem hygienických a sociálních návyků či neschopností komunikovat s ostatními.

Některé projevy nezralosti dítěte jsou běžné u většiny dětí jak ve škole (nesoustředěnost, neklid), tak i doma (únava, špatný spánek, bolesti hlavy, časté nemoci, odmítání vstávat, plnit úkoly). Zpravidla tyto příznaky po několika týdnech zmizí. U nezralého dítěte se však problémy stupňují a působí špatně na jeho výkon. Neúspěchy nebo špatné sociální vztahy nepříznivě ovlivňují další rozvoj dítěte a jeho vztah ke škole.

„Ovšem základní otázkou zvláště z hlediska volby způsobu nápravy je, do jaké míry možno hodnotit zjištěné nevyrovnanosti profilu dispozic pro školní úspěšnost jen jako přechodnou záležitost, do jaké míry ji lze „vyrovnat“ již v předškolním věku a do jaké míry jde naopak již o relativně trvalou charakteristiku osobnosti, jejíž deficity je možno prakticky nanejvýš v různém rozsahu kompenzovat.“³²

³¹ LANGER, S.: *Problémový žák*. Kotva, Hradec Králové 1999, 1.vydání, ISBN 80-900254-5-5

³² VÁGNEROVÁ, M.: *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*. Univerzita Karlova, Praha 1991 ISBN 80-7066-384-7, str.78-79

2.5. Testy školní zralosti

Historicky základním dílem v otázce psychodiagnostiky dětí byla práce psychologa Alfreda Bineta a lékaře Theodora Simona, kteří sestavili slavnou Binet-Simonovu inteligenční škálu. Tato škála sloužila k rozpoznání dětí, které potřebovaly speciální výuku. Test obsahoval otázky a úkoly, které byly odstupňované podle náročnosti. Nejjednodušší otázky, např. vyjmenování částí těla, opakování série tří čísel nebo skládání jednoduchých vět, mohly zvládnout i děti slabě retardované. Postupným zvyšováním náročnosti se třídily děti podle inteligence. Mezi průměrně složité otázky patřilo např. popsání rozdílů mezi dvěma věcmi nebo sestavení souvětí z tří náhodně vybraných slov. Jen nejinteligentnější děti zvládly otázky typu: zopakuj pozpátku 7 náhodných čísel. Najdi rým k francouzskému slovu "obéissance".³³ Tento test byl později dvakrát zrevidován, a to v roce 1908 a 1911. Proti původnímu testu, který obsahoval 30 položek, byly tyto revize rozšířeny na 49 úkolů, čímž se měření inteligence stalo přesnější. Binet-Simonova inteligenční škála dala základ moderním diagnostickým testům. Autoři zde vymezili jak použití, tak i hodnocení testu. Škály seřadili podle věku a obtížnosti a pokoušeli se o stanovení reliability a validity testu.

Metodě A. Bineta a T. Simona bylo vytýkáno především úzké zaměření na zjištění inteligenčního vývoje jedince. Ostatní, neméně důležité stránky vývoje dítěte byly zanedbány.

Binetova metoda byla základem škály L. M. Thermana a M. A. Merrillové. V roce 1960 vychází tato škála jako třetí revize Binet-Simonovy inteligenční škály, kde se podařilo nashromáždit všechny dlouholeté zkušenosti v oblasti diagnostiky. Výhodou těchto testů je, že obsahují i testy sociální ve formě porozumění jednoduchým zákazům či příkazům.

Další autor, který se zabýval otázkou testů školní zralosti, byl A. Gesell, který vypracoval diagnostiku dětí od 0-6 let, jež byla založena na celkovém chování dítěte. Také Ch. Buhlerová a H. Hetzerová zjišťovaly na základě celkového chování dítěte jak komplexní vývojovou úroveň, tak i úroveň jednotlivých psychických funkcí dítěte.

³³ *Economia Online. Vynálezce IQ testu by oslavil 150 let.* Dostupné na <http://ihned.cz/c4-10077240-21580360-000000_pdadetail-vynalezce-iq-testu-by-oslavil-150-let>

Nedostatek těchto testů byl v tom, že obě autorky upřednostňovaly to, co je charakteristické pro určitý věk, nikoli individuální podmínky či vliv prostředí a situace.

Dále můžeme zmínit Gesellovu metodu, která určuje mentální vývoj na základě motorických úkonů. Podle Ravenova testu se zjišťuje inteligence podle pomoci dokreslování chybějících částí určitého ornamentu. Kohsova metoda určuje mentální vývoj za pomoci sestavování barevných obrazců pomocí kostek. U nás se používá tzv. Wechslerova metoda³⁴, která obsahuje 30 vědomostních otázek (např. kolik máš nohou, jakou barvu má sníh, atd.), 14 otázek na porozumění (co máš udělat, když se řízneš do prstu), 12 otázek na počty, 16 otázek na zjišťování podobností, 42 otázek na vysvětlení pojmů, opakování čísel odpředu i pozpátku. Další část tvoří 20 úkolů na doplnění obrázků, 7 úkolů na řazení obrázků, 7 úkolů na skládání kostek, skládanky (auto, dům, postava), symboly (stůl, hvězda, strom). Ze zkušeností v poradenské praxi je však tato metoda nadhodnocená a bylo by vhodné ji znovu ověřit.

Další známý autor testu školní zralosti A. Kern, který prosazoval vyšetřování školní zralosti ve školách, spatřoval nedostatek většiny testů školní zralosti v jejich časové náročnosti. Požadavek na kratší čas na vypracování testu splňuje pouze skupinový test. V roce 1951 uveřejnil svůj test, který ovšem není skupinový v celém rozsahu. Obsahuje dva z šesti úkolů, které jsou určeny k individuálnímu vyšetření. Kernův test obsahoval tyto úkoly³⁵:

1) Dítě píše psaníčko

Tento úkol je založen na čmárání, které se liší podle temperamentu dítěte, podle stupně rozvoje vizuálně motorické koordinace a podle schopnosti vyvinout cílevědomou aktivitu.

2) Obkreslení krátké věty napsané psacím písmem

Tento úkol je založen na vizuálně motorické koordinaci, úmyslné koncentraci pozornosti či úsilí o zvládnutí těžkého úkolu.

³⁴ LANGER, S.: *Problémový žák*. Kotva, Hradec Králové 1999, 1. vydání ISBN 80-900254-5-5

³⁵ JIRÁSEK, J.: *Psychologická hlediska předškolních prohlídek*. SZN, Praha 1968, str. 13

3) Nakreslení dětské postavy

Kresebný projev je založen na obecné inteligenci či tvarové představivosti.

4) Obkreslení skupiny teček

Tento úkol slouží k posouzení schopnosti analýzy a syntézy, schopnosti úsilí a koncentrace.

5) Vzít z rozhozených kostek požadovaný počet

6) Učít počet bodů na ukázané kartičce

V bodech 5) a 6) se jedná o úkoly, které jsou určeny k individuálnímu vyšetření.

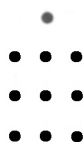
U nás se při zápisech používá Jiráskova modifikace Kernova testu, který v různých obměnách vypadá asi takto:

1) Nakresli nějakého pána, tak jak to umíš.

2) Podívej se, tady je něco napsáno. Ty ses ještě psát neučil(a), ale zkus, jestli bys to uměl(a). Podívej se, jak je to napsáno, a vedle na prázdné místo to také napiš.

Pozn. k přepisu se používá vět: Eva je tu. Sev pa li. Ci yl osn.

3) Tady jsou takové puntíky. Zkus to vedle nakreslit zrovna tak.

Součástí testů školní zralosti je zjišťování mentální úrovně právě na základě kresby postavy. Obsahová a formální stránka dětské kresby je důležitou součástí pedagogické diagnostiky. Kresba postavy navazuje na vývojovou škálu pomocí kresby podle F. L. Goodenoughová. Důležitou roli zde hraje počet detailů a spojování trupu s jednotlivými částmi těla.

3. Zápis do ZŠ

Z praxe je známo, že samotný vstup do školy je velkým mezníkem nejen v životě dítěte, ale také jeho rodičů. Někteří rodiče své dítě na zápis připravují. Rodiče tím chtějí dítěti usnadnit vstup do školy tak, aby získalo co nejlepší dojem ze školy.

Podstata zápisu do první třídy spočívá v tom, že dítě předvede, co už umí. Zápis provádí učitelé příslušné základní školy prvního stupně, ve většině případů přímo budoucí učitelé prvňáčků. Některé ZŠ k zápisu přizvou i odborníka z pedagogicko-psychologické poradny. Dítě během zápisu podstupuje rozhovor s učitelem, při kterém učitel sleduje schopnost komunikace a vyjadřování dítěte. Zápisy občas bývají koncipovány ve formě stanovišť. U každého stanoviště dítě plní různé úkoly. Úkoly jsou zaměřeny na orientační a rozlišovací schopnosti, matematické představy, na zjištění pravolevé orientace, rozlišování barev, soustředěnost či pracovní zralost. Zjišťuje se také zrakové a sluchové rozlišování, úroveň řeči, pracovní tempo dítěte a další projevy školní zralosti dítěte.

Obvyklými úkoly při zápisu bývá znát své jméno, bydliště, jméno rodičů, rozlišovat barvy, říci nějakou básničku, počítat do deseti, nakreslit něco podle zadání, rozpoznat geometrické tvary. Z těchto úkolů bohužel nejde dobře zjistit, zda je dítě zralé pro školu, protože tyto úkoly jdou velmi dobře nacvičit předem. Učitel těmito úkoly může diagnostikovat např. úroveň řeči či výslovnost dítěte.

Dítě, které přijde k zápisu, si paní učitelka odvede do třídy, která je k tomuto účelu připravená. Třída je pěkně vyzdobena a nachází se zde hodně pomůcek pro vyučování. Učitelé chtějí docílit toho, aby dítě získalo dobrý první dojem ze školy. Dítě je většinou ve třídě samo, ale rodič má právo být ve třídě s dítětem. Po splnění všech zadaných úkolů zápis končí a dítě si odnáší nějaký dárek.

V poslední době dochází ke změně pojetí zápisu, jak po stránce formální, tak i po stránce obsahové. Po stránce formální se školy snaží zavést přísnější hodnocení žáků. Nejde zde o prodloužení doby zápisu. Zápis se liší pouze v úkolech, které dítě plní. Cílem tohoto přísnějšího hodnocení je lépe poznat schopnosti dítěte i jeho slabší stránky. To vede k lepšímu posouzení školní zralosti dítěte.

Dalším, kdo dítě hodnotí, je sám rodič. Ten zná své dítě nejlépe a dokáže poodhalit některé souvislosti s případným neúspěchem dítěte.

Zkušenosti ukazují, že mnoho základních škol spolupracuje se školami mateřskými. Učitel tak získá předem informace o nastupujících žácích.

Tzv. „nové“ zápisy spočívají v netradičním pojetí (např. procházka kouzelným lesem, kde dítěti pomáhají s plněním úkolů zvířátka).

Další forma zápisu vypadá tak, že jeden učitel pracuje s dítětem a druhý učitel s rodičem. Rodič vyplňuje dotazník, kde zapisuje informace nejen o osobních údajích dítěte a rodiny, ale také o jeho dovednostech, vědomostech a chování. Rodič je ten, kdo zná dítě nejlépe a vidí ho od samého narození.

3.1. Legislativa vstupu do ZŠ

Podle Zákona o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání ze dne 24. září 2004 je školní docházka povinná. Tento zákon také stanovuje, že každý státní občan ČR má právo na vzdělání, bez jakékoli diskriminace. A to diskriminace rasy, pohlaví, náboženské víry, rodu či zdravotního stavu. Základní vzdělání pro občana ČR je bezplatné, pokud je zřizováno státem, krajem nebo obcí. Termín zápisu je stanoven na dobu od 15. ledna do 15. února, který je dán vyhláškou MŠMT ČR. Povinností rodičů nebo zákonných zástupců je přihlásit dítě do školy, které v daném kalendářním roce k 31.8. dovrší šesti let, pokud mu není povolen odklad (OŠD).³⁶

3.2. Odklad školní docházky

Každý rok před vstupem do školy se objeví určitý počet rodičů, ale i učitelů v mateřských školách, kteří si nejsou jisti, zda je konkrétní dítě připraveno na vstup do školy. Informace z posledních let nám udávají, že odklady školní docházky mají zvyšující se tendenci.

³⁶ § 34. ods. 2, Zákon o soustavě základních...škol 29/84 až 258/96 Sb.

1.	1995/ 1996	1996/ 1997	1997/ 1998	1998/ 1999	1999/ 2000	2000/ 2001	2001/ 2002	2002/ 2003	2003/ 2004	2004/ 2005	2005/ 2006
2.	13,5	14,0	11,7	13,5	14,5	18,3	22,4	22,8	23,2	24,0	26,0

1. Školní rok
2. Procento odkladů školní docházky

Je tedy nesmírně důležité posoudit celkovou vyspělost dítěte pro vstup do školy. Pokud je dítěti doporučen odklad školní docházky, neměla by být tato doba jen formální záležitostí. Tato doba by měla sloužit k dalšímu rozvoji a dokončení vývoje, který je požadován při vstupu do základní školy. Stejného názoru je i Z. Matějček, který se domnívá, že odklad školní docházky by měl splnit svůj účel tím, že nebudeme tento rok považovat za ztracený, ale naopak bude tento rok zaměřen na rozvíjení slabších stránek dítěte.³⁷

Podle Langer (1999) existují dvě hlediska, která rozhodují o odkladu školní docházky. Tyto hlediska jsou buď zdravotního nebo psychologického původu. O zdravotním hledisku rozhoduje lékař. Z psychologického hlediska zde vystupují dva faktory. První faktor je vývojový, který je podmíněn věkovými zvláštnostmi, a je úzce spjat s mentálním vývojem a tedy i inteligencí. Druhý faktor je faktor sociální připravenosti pro školu. Tento faktor je spjat s tím, jak si dítě dokázalo osvojit způsob styku s okolím, jaké má společenské a hygienické návyky, slovní zásobu, jak rozumí určitým pojmům a jaké má obecné vědomostní znalosti.³⁸

Nezralé dítě může být opožděno v obou oblastech, ale rozdíl je v tom, že pokud je dítě opožděné na mentální úrovni, na základní škole stejně nebude prospívat a bude muset být přeřazeno do zvláštní školy. Pokud je opoždění psychologického hlediska, je to opoždění přechodné. To znamená, že dítě časem své vrstevníky dožene. V tomto případě je důležité včas (to je u zápisu) rozpoznat toto opoždění a navrhnout odklad školní docházky. Pokud se tak nestane, dítě je neúměrně vystaveno příliš vysokým

³⁷ MATĚJČEK, Z.: Radosti a strasti, 1998, ISBN 80-86022-21-8

³⁸ LANGER, S.: *Problémový žák*. Kotva, Hradec Králové 1999, 1. vydání ISBN 80-900254-5-5

požadavkům školy, což vede k neurotizaci, pocitům úzkosti, strachu, poruchám spánku a jiným obtížím. Dítě se i špatně adaptuje mezi své vrstevníky, a tím získává záporný postoj ke škole.³⁹

Cílem odkladu školní docházky je chránit dítě před případným neúspěchem, pokud by nastoupilo do školy nezralé. Tento počáteční neúspěch může dítě ovlivnit natolik, že ztratí motivaci pro práci ve škole. Současný právní řád stanovuje: „*Není-li dítě po dovršení šestého roku věku tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékaře. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku.*“⁴⁰

Rozhodnutí o odkladu školní docházky vydává ředitel školy, na základě doručené zprávy od dětského lékaře a posudek odborníka z pedagogicko-psychologické poradny, kde je doporučení o odkladu školní docházky.

3.3. Dodatečný odklad školní docházky

Vedle odkladu školní docházky se nachází ve školském systému ČR také pojem dodatečný odklad školní docházky. V zákoně je tento pojem ustanoven takto: „*Dodatečný odklad povinné školní docházky se realizuje v případě, že se u žáka v prvním roce plnění povinné školní docházky v průběhu prvního pololetí projeví nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost ke školní docházce.*“⁴¹

K odkladu školní docházky dochází ještě před vstupem do školy, kdežto dodatečný odklad je realizován až v průběhu školní docházky, respektive prvního pololetí první třídy. Dítě mívá s dodatečným odkladem větší problémy, protože se dítě vystavuje většímu stresu, který může mít za následek nedůvěru dítěte ve vlastní schopnosti, nejistotu. Také odtržení od kolektivu dětí může v budoucnosti způsobit problémy s adaptací dítěte na školu.

³⁹ LANGER, S.: *Problémový žák*. Kotva, Hradec Králové 1999, 1. vydání ISBN 80-900254-5-5

⁴⁰ § 34. ods. 2, Zákon o soustavě základních...škol 29/84 až 258/96 Sb.

⁴¹ § 34. ods. 2, Zákon o soustavě základních...škol 29/84 až 258/96 Sb.

Dodatečný odklad, neboli „přerušeni školní docházky“, považuje N. Verecká za nejméně vhodný pro dítě. *„Tento postup lze realizovat, pokud se ukáže, že nastoupilo do školy tolik nezralé, že mu výuka činí značné potíže, a přitom existuje naděje, že by to mohlo být příští školní rok, až dítě dozraje, lepší (tj. že špatné výsledky netkví například v zásadním nedostatku rozumových schopností, ale ve školní nezralosti).“*⁴²

3.4. Předčasný nástup do ZŠ

Opakem odkladu školní docházky je předčasný nástup do školy. Znamená to, že *„dítě, které dosáhne věku šesti let později, tj. od počátku školní docházky do konce kalendářního roku, může být přijato do školy již v tomto školním roce, jen pokud o to požádá rodič nebo zákonný zástupce dítěte, a dítě je tělesně i duševně vyspělé.“*⁴³

Pro předčasný nástup do školy je důležité, aby bylo dítě zralé. Ve většině případů žádají o předčasný nástup rodiče velmi nadaných dětí. Ale ani u těchto jedinců nemusí celkový vývoj probíhat zcela harmonicky. Může se například stát, že jedna vývojová složka nebude plně rozvinuta a dítě může mít ve škole problémy a bude vystaveno nepřiměřeným nárokům. Rodiče by měli celou situaci důkladně zvážit a nechat si poradit od odborníků, stejně jako u odkladu školní docházky. Rodiče musí k zápisu přinést doporučení o předčasném nástupu do ZŠ z pedagogicko-psychologické poradny.

⁴² VERECKÁ, N.: *Jak pomáhat dítěti při vstupu do školy*. NLN 2002. ISBN 80-7106-474-2

⁴³ § 37, Zákon o soustavě základních...škol 29/84 až 258/96 Sb.

4. Vznik a vývoj Pedagogicko-psychologického poradenství ve školství České Republiky

V roce 1896 založil Lightner Witmer v USA první kliniku, která dala vznik pedagogicko-psychologickému poradenství ve světovém měřítku. Tato organizace měla za cíl pomoci učitelům při řešení výukových problémů dětí. O rok později vzniklo v USA první poradenské centrum ve školství a v roce 1915 se Arnold Gesell stal prvním školním psychologem. Všechny tyto aktivity se staly počátkem jednoho proudu pedagogicko-psychologického poradenství, který založený na psychologických aspektech rozvoje žáka při jeho vzdělávání.

Na přelomu 19. a 20. století se začíná objevovat druhý proud poradenství, tzv. profesní poradenství, které je spojeno se jménem Franka Parsonse a jeho poradnou pro volbu povolání. U nás je známý zejména reformní učitel Weigner, který propagoval myšlenku připravovat učitele tak, aby byli schopni podporovat mladistvé při vstupu do světa práce.

Ve třicátých letech minulého století došlo k významnému rozvoji profesního poradenství, díky činnosti Ústavu lidské práce v Praze. S jeho prací souvisel rozvoj psychologických testů schopností. Zároveň docházelo k interakci obou proudů poradenských služeb.

U nás se pedagogicko-psychologické poradenství zaměřené na výukové problémy rozvinulo zejména zásluhou psychologů pracujících ve zdravotnictví a ústavech sociálního zabezpečení – Langmeier, Matějček, Jirásek. Odborným centrem, které přispělo k rozvoji poradenství po teoretické i metodologické stránce, byl Sociometrický ústav. Toto centrum se zabývalo hlavně výchovnými otázkami a sociální diagnostikou. Ústav byl v 50. letech zrušen.

Na přelomu padesátých a šedesátých let dochází k integraci poradenství do škol a konstituování speciálních poradensko-učitelských pracovníků. Od roku 1957 začaly vznikat první psychologicko-výchovné kliniky, které předcházely dnešním pedagogicko-psychologickým poradnám.

Směrnicí Ministerstva školství a kultury „O výchově a volbě povolání“ z roku 1963 byla zřízena na středních všeobecně vzdělávacích školách funkce poradce pro výchovu k volbě povolání. Tím se toto poradenství začlenilo do školské soustavy.

V roce 1967 byl položen základ k budování pozdější sítě pedagogicko-psychologických poraden. V roce 1976 byla vydána „Instrukce o soustavě výchovného poradenství v oboru působnosti MŠ ČSR“, která vymezila jednotlivé články systému pedagogicko-psychologického poradenství- výchovný poradce, okresní pedagogicko-psychologická poradna, krajská pedagogicko-psychologická poradna. Rozlišila tak jejich kompetence a stanovila vztahy mezi nimi. V letech 1976-1977 došlo k vybudování stabilní sítě okresních a obvodních pedagogicko-psychologických poraden.

Od roku 1978 bylo pedagogicko-psychologické poradenství zakotveno ve školském zákoně.

Po roce 1989 došlo v organizaci a úkolech výchovného poradenství k řadě změn v úkolech i organizaci výchovného poradenství. Od roku 1991 byly zrušeny krajské pedagogicko-psychologické poradny i Ústav pro sociální výzkum mládeže a výchovné poradenství. Objevily se negativní důsledky těchto zrušení: kapacita okresních poraden nebyla přiměřeně zvýšena, narušen byla také systém koordinace činností a informačních toků. Oproti tomu jsou zřizována nová školská zařízení, např. střediska výchovné péče, speciálně pedagogická centra, která doplňují svou činností systém výchovné péče.

V roce 1994 byl zřízen Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, který zajišťuje celkovou koordinaci poradenského systému, přenos odborných informací a další vzdělávání poradenských pracovníků.

Systém pedagogicko-psychologického poradenství v současné době tvoří výchovní poradci na školách, školní psychologická pracoviště, pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra a střediska výchovné péče.⁴⁴

4. 1. Pedagogicko-psychologická diagnostika

„ Pedagogicko-psychologickou diagnostiku chápeme jako poznávání a hodnocení individuálních zvláštností a specifík osobnosti vychovávaného (a také svérázu výchovných skupin) s orientací na prognózu a na vyústění v návrhy na optimalizaci

⁴⁴ Výchovné poradenství, *Pedagogicko-psychologické poradenství – vývoj*. Institut ped.-psych. poradenství ČR. 1995

rozvoje. Realizuje ji jak učitel a vychovatel, tak psycholog, a je tedy hraniční oblastí dvou vědních oborů a navíc dvou profesí.⁴⁵

Diagnostická činnost v psychologii má velmi široké vymezení. Jde zde hlavně o rozpoznání úrovně a kvality individuálních zvláštností (důležité znaky, vlastnosti a stavy) zkoumaného jedince. Psychologická diagnostika má za úkol spíše konstatovat stav a příčinu a naznačit pravděpodobnost a směr dalšího vývoje.

Pedagogická diagnostika se liší od psychologické diagnostiky hlavně tím, že všechny její úkoly jsou podřízeny pedagogickému záměru. Sleduje plnění výchovně vzdělávacích cílů a zkoumá jevy, děje a jejich vzájemné vztahy v pedagogické oblasti. Můžeme tedy obecně říci, že pedagogicko-psychologická diagnostika využívá poznatků psychologických i mnoha dalších příbuzných disciplín, a snaží se je aplikovat v pedagogických situacích.

4.2. Prvky pedagogické diagnostiky

Diagnostikování je systém, který tvoří účel a předmět diagnostikování, osobnost diagnostika, diagnostické metody a postupy.⁴⁶

Účel diagnostikování je aktuálního stavu rozvoje žáka za daných podmínek a hledat cestu či záměry k jeho změně.

Předmětem diagnostikování jsou jednotlivé složky osobnosti žáka. Z kognitivních vlastností je to například: úroveň pozornosti, paměti a myšlení, rozsah vědomostí, zkušenosti jedince, komunikace. Další vlastnosti, které se zkoumají jsou citová stabilita, postoje, hodnoty, pracovitost, usilovnost, zodpovědnost. Zkoumá se také jemná motorika, fyzická zdatnost. Součástí diagnostikování je zjištění specifických poruch učení, které se projevují při čtení a psaní, poruchy soustředění, poruchy pravo-levé orientace, poruchy zrakového vnímání, poruchy motoriky či poruchy chování. Mezi poruchy chování patří např. hyperaktivita nebo agresivita.

Diagnostikem je učitel nebo výchovný poradce. S nimi spolupracují školský psycholog, poradenský psycholog a lékař. Při diagnostikování pracují tito pracovníci

⁴⁵ HRABAL, J.: *Diagnostika*. UK Praha, Nakladatelství Karolinum, Praha 2002. ISBN 80-246-0319-5

⁴⁶ KOLLÁRIKOVÁ, Z.: *Předškolní a primární pedagogika*. Portál, Praha 2001. ISBN 80-7178-585-7

individuálně, ve dvojicích nebo ve skupině. Tzv. pedagogické konzilium je druh diagnostikování, kdy diagnostiky jsou učitelé, kteří učí v dané třídě. Každý z nich vytvoří stanovisko a poté se dohodnou na společném závěru.

Mezi nejznámější metody používané při diagnostice patří: pozorování, rozhovor, dotazník, škálování, testy vědomostí a zručnosti či sociometrie.

4.3. Pedagogicko-psychologická diagnostika školní zralosti

Specifickou oblastí pedagogicko-psychologické diagnostiky je diagnostika školní zralosti, což je otázka připravenosti dítěte pro vstup do školy.

V diagnostice jsou platné obecné principy postupu. Vždy je třeba brát ohled na konkrétní souvislosti u diagnostikovaného jedince, protože projev nějakého nedostatku může být příznakem u každého jinak velikým. Např. u někoho to může být projev banálního problému, a jiného dítěte se může jednat o problematické onemocnění.

Ve většině případů musíme hledat všechny příčiny projevu nedostatku. U některých dětí vůbec nerozpoznáme, zda se jedná o poruchu a u dalšího dítěte vidíme jasně problém, ale je těžké najít jeho příčiny.

Základní diagnostické metody, které psycholog používá, jsou pozorování a rozhovor.

Má-li se zkušený psycholog dobře rozhodnout, musí brát v potaz názor a pohled dítěte, rodičů a základní školy.

Ne všechny děti zvládnou před vstupem do školy vše bez jediné chybičky. U každého dítěte se nějakým způsobem rizikové faktory projeví. Dítě například neumí vyslovit písmeno „ř“, proto není ještě nutné uvažovat o odkladu školní docházky. Bylo by to pouze v případě, pokud by se takovýchto rizikových faktorů sešlo více.

Prvotní údaj, ke kterému psycholog přihlíží, je věk dítěte, respektive jeho datum narození. Děti, které dosáhnou šesti let v květnu až srpnu, těsně před vstupem do školy, mohou být na menším vývojovém stupni než děti, které se narodily o něco dříve. V předškolním věku je ve vývoji jedince rozdíl po každém měsíci.

Z. Matějček (1998) tvrdí, že v 1. třídě se mohou sejít děti, které budou od sebe věkově vzdáleni skoro jeden rok. Mladší z nich jsou oproti starším znevýhodněni o 12-

15 procenta vývoje a to má samozřejmě vliv na výkonnost dítěte ve škole. Takové dítě se může jevit jako méně vyspělé.⁴⁷

Další „rizikový faktor“ je, zda se jedná o kluka nebo holku. Je známo, že kluci mívají na počátku školní docházky větší problémy než děvčata.

Další šetření se zabývá jazykovým projevem dítěte. Psycholog si všímá, zda dítě vyslovuje dobře všechny hlásky, jak dokáže pracovat se slovy, pozná dvě podobná slova, dokáže rozdělit slova na slabiky. Důležité je také používání slovní zásoby ze sociálního hlediska. Znamená to, jak dobře dítě umí vyjádřit své myšlenky a jak porozumí mluvenému slovu.

Psycholog také prošetřuje stupeň vývoje jemné motoriky. Například jak dítě drží tužku, zda má při kreslení uvolněnou ruku. Právě kresba je velice hodnotným zdrojem informací. Kresba prozrazuje leccos o vnitřním prožívání a vnímání dítěte. Ukazuje, jak dítě vidí samo sebe či jiné osoby.

Další zkoumané jevy jsou například výdrž, pozornost dítěte při činnosti, psychomotorické tempo, celkový zájem o učení nebo vztahy s vrstevníky. Psycholog dále zvažuje celkový zdravotní stav dítěte.

Nejnáročnější úkol celé diagnostiky je určit závažnost zjištěných problémů. Psycholog je v tomto případě ten, kdo pouze doporučí odklad školní docházky a konečné rozhodnutí je jen na rodičích.

Také rodiče by se měli zamyslet na celkovém postojem ke škole. Jaké výsledky očekávají od svého dítěte a jsou-li připraveni na všechny nové podněty či problémy spojené se vstupem svého dítěte do školy, či zda má dítě ze strany rodiny dost podnětů pro další rozvoj v roli školáka. Pokud si rodiče nejsou vědomi jakéhokoli problému, není na jejich straně žádný rizikový faktor pro vstup dítěte do školy.

Škola, ale i její učitelé jsou samostatnou diagnostickou kategorií. Každá škola se liší ve svých požadavcích, ve svých programech. Tyto požadavky nejsou jednotné a rodiče dostávají málo informací o těchto požadavcích a programech, na základě kterých by se mohli rozhodnout, zda jim tento program plně vyhovuje. Rodiče by se také měli zajímat o učitele, který bude jejich dítě učit. Jaké jsou reference za strany dalších rodičů a jaké hodnoty a názory má tento učitel.

⁴⁷ MATĚJČEK.Z.: Radosti a strasti, 1998, ISBN 80-86022-21-8

Rodiče by měli zvážit všechny faktory, které jsou důležité pro úspěšné zvládnutí vstupu jejich dítěte do školy. Pokud se sejde více negativních faktorů, které poukazují na nezralost dítěte, měli by uvažovat o odkladu školní docházky.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5. Cíl výzkumu

Vstupem do základní školy se dítě dostává do role žáka, která v sobě nese mnoho změn. Tato role je podmíněna odpovídající úrovní vývoje, na které je závislý úspěšný vstup žáka do školy. V teoretické části diplomové práce jsem se zaměřila na charakteristiku dítěte při vstupu do základní školy a popis aktuálního stavu celkového vývoje dítěte při zápisu do ZŠ. Dále jsem se zabývala teorií školní zralosti a snažila se poukázat na charakteristické znaky školní zralosti či nezralosti. Zaměřila jsem se také na zápisy do prvních tříd, které úzce souvisí se vstupem dítěte do školy nebo školní zralostí.

Praktická část mé diplomové práce je zaměřena na pozorování zápisů do prvních tříd. Na základě záměrného sledování průběhů zápisů jsem vypracovala popisy těchto zápisů.

Cílem diplomové práce je posouzení a zhodnocení zápisů z hlediska zvolených kritérií, která jsou koncipována na základě znaků školní zralosti. Dále je procentuelně vyjádřeno splnění daných kritérií u každého z pozorovaných zápisů.

Úkoly DP:

- 1) Zjištění všech požadavků při zápisech
- 2) Zhodnocení zápisů dle daných kritérií
- 3) Zjištění a porovnání procentuálního splnění daných kritérií pozorovaných zápisů

6. Organizace výzkumného šetření

Výzkumné šetření probíhalo na základě pozorování zápisů do prvních tříd na vybraných školách. Na jednotlivých školách jsem během zápisu pozorovala děti. Z těchto pozorování jsem poté vypracovala popis průběhů zápisů. Následné hodnocení proběhlo na základě zvolených kritérií.

6.1. Časová organizace

Sběr výzkumných dat proběhl ve školním roce 2006/2007, z čehož nejdůležitější měsíce byly leden a únor každého roku, kdy probíhají zápisy do prvních tříd.

6.2. Výzkumný vzorek

Výzkumným vzorkem bylo 9 základních škol, které se nacházejí v jednom regionu. Jde tedy o regionální výzkum zápisů do prvních tříd.

Výzkumný vzorek:

1. ZŠ Krucemburk – Školní 440
2. ZŠ Vojnův Městec – Vojnův Městec 95
3. ZŠ Ždírec nad Doubravou – Chrudimská 77
4. ZŠ Chotěboř- Smetanova – Smetanova 745
5. ZŠ Chotěboř- Buttulova – Buttulova 74
6. ZŠ Hlinsko v Čechách – Smetanova 403

7. ZŠ Libice nad Doubravou – Náměstí Sv.Jiljí 11

8. ZŠ Maleč – Maleč 77

9. ZŠ Žďár nad Sázavou – Palachova 2189/35

Všechny tyto školy spadají pod kraj Vysočina. Kraj Vysočina patří k nejméně zalidněným krajům v České Republice. V kraji Vysočina žije kolem půl milionu obyvatel. Vzhledem k migraci obyvatel se snižuje podíl městského obyvatelstva. Kraj Vysočina leží mezi dvěma největšími sídelními aglomeracemi státu, které soustřeďují specializované služby a jejichž spádová území zasahují na naše území. Kraj Vysočina patří ke krajům s menšími vzdělávacími instituty a vyššími jednotkovými náklady, což se projevuje v síti škol i v ekonomice školství v kraji.

Věková struktura obyvatel kraje Vysočina je charakteristická vysokým podílem dětí, který činí asi 16 procent. Naopak lidí v produktivním věku mají velmi malé zastoupení. Co se týká školní docházky, díky poklesu porodnosti v 90.letech se bude rapidně snižovat počet dětí a mladých. Do roku 2010 poklesne počet dětí ve věku povinné školní docházky o 7 tisíc, což je asi 85 procent dnešního stavu. To se samozřejmě bude odrážet na počtu žáků jednotlivých škol.

Pokles počtu dětí na mateřských školách již kulminoval, v těchto letech plně dopadá na základní školy; na středních školách se silně projeví po roce 2008 (do roku 2012 klesne počet žáků nastupujících do 1. ročníků středních škol o třetinu).

Z podkladové studie k Dlouhodobému záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy vyplývá, že účast v předškolním vzdělávání je srovnatelná s průměrem ČR.

Dle statistických výkazů z podzimu 2005 působilo v kraji Vysočina 336 mateřských škol, do nichž docházelo celkem 14743 dětí. V kraji Vysočina působilo za rok 2005 285 základních škol. Povinnou školní docházku plnilo celkem 49 443 žáků.

Do prvních tříd nastoupilo 4772 žáků, z nichž v 882 případech byl povolen odklad školní docházky, což je přibližně 17% žáků. Celorepublikový průměr odkladů

školní docházky činí přibližně 27%. Kraj Vysočina je tedy o 10% pod celorepublikovým průměrem.

Vývoj počtu šestiletých dětí má od roku 1990 výrazně klesavou tendenci. Zatímco v roce 1990 byl počet těchto dětí kolem 7400, v roce 1995 klesl tento počet na 6700 dětí. Údaje z roku 2000 nám ukazují, že počet šestiletých dětí stále klesá. V tomto roce byl počet těchto dětí již kolem 6000. V roce 2005 klesl tento počet na 4700 šestiletých dětí v kraji Vysočina.

6.3. Metody výzkumu a kriteria hodnocení

Pro tento výzkum byla vybrána metoda pozorování, což je často používaná metoda pedagogické diagnostiky. Jedná se o cílevědomé a záměrné sledování průběhu určitého jevu či změn, ke kterým dochází v průběhu pedagogického působení. Výchova a vzdělání poskytují mnoho možností pro pozorování. Ve svém výzkumu jsem se zaměřila na pozorování zápisů do prvních tříd na vybraných školách, které má charakter strukturovaného pozorování. Stanovila jsem si předem kriteria, na které jsem se při zkoumání zaměřila. Bylo použito metody přímého pozorování, kde je pozorovatel neutrální osoba, neboť do pozorovaného procesu nezasahuje a nijak nemění jeho obsah.

Kriteria pro pozorování průběhu zápisu byla stanovena na základě znaků školní zralosti. Při zápisu by se měly objevit tyto základní jevy:

1) Poznávání geometrických tvarů

Zkoumání zrkového rozlišování. Dítě by mělo být schopno tvarového rozlišení.

2) Poznávání písmen, číslic

Zkoumání zrkového rozlišování. Dítě by mělo poznat alespoň některá písmena a číslice.

3) Opis věty podle vzoru (viz příloha)

Zjišťuje se schopnost analýzy bohatě členěného tvaru, úsilí o zvládnutí namáhavého úkolu, vizuálně motorická koordinace. Jde o grafickou reprodukci písma.

4) Rozlišování barev

Dítě by mělo znát základní i doplňkové barvy.

5) Matematické dovednosti (počítání)

Dítě by mělo mít osvojeno jak matematické vědomosti - kolik má pes nohou, kolik je dní v týdnu, tak i dovednosti - počítat do 10, sčítat a odčítat do 5 (přidávat a ubírat z množství věcí).

6) Vývoj řeči

Jde o zkoumání v oblasti rozvoje řeči.

7) Pohybové schopnosti

Zkoumá se rozvoj pohybových schopností a úroveň motoriky.

8) Sluchové rozlišování

Dítě by mělo být schopno rozlišit první písmeno v slyšeném slově.

9) Kresba postavy (viz příloha – ukázka dětských prací)

Kresebný projev je založen na obecné inteligenci či tvarové představivosti. Dobrá úroveň kresebného projevu je známkou připravenosti dítěte pro školu.

Vyhodnocení výzkumu probíhalo na základě popisu průběhu každého zápisu. Při popisu průběhu každého zápisu jsem sledovala:

- 1) Přítomnost rodičů u zápisu
- 2) Organizace zápisu
- 3) Výskyt a návaznost požadovaných úkolů
- 4) Atmosféra při zápisu

- 5) Výzdoba třídy
- 6) Pomůcky při zápisu
- 7) Ukončení zápisu (např. dárek)
- 8) Počet sledovaných dětí

Na základě sepsání všech požadavků při zápisech jsem vytvořila tabulky s kladným nebo záporným výskytem (Ano X Ne) těchto požadavků u daných zápisů. (viz tabulka č. 1 až tabulka č. 3)

V tabulkách č. 4 a č. 5 (tabulky splnění daných kritérií u každého zápisu) jsou vypsána zadaná kritéria pro posouzení zápisů. Dále je zde zaznamenáno, která z kritérií se u každého zápisu vyskytla a která nikoli (Ano X Ne). Následně je procentuálně vyjádřeno splnění daných kritérií u každého zápisu.

Tabulka č. 6 ukazuje celkový výskyt daných kritérií při zápisech, tzn. kolikrát se dané kritérium vyskytlo při všech zápisech.

7. Průběhy zápisů do 1. tříd na vybraných základních školách

7.1. Průběh zápisu na Základní škole Krucemburk

Na Základní škole Krucemburk byl průběh zápisu koncipován odděleně pro rodiče a děti. Rodiče čekali na své dítě ve třídě, kde současně čekaly i děti, které teprve přijdou na řadu. Třída byla velmi pěkně vyzdobena a na lavici byly obrázkové knížky a omalovánky. Děti si zde také mohly pustit pohádku na videu. Zatímco rodiče čekali v této třídě, dítě mezitím plnilo samostatně za dohledu učitelek požadované úkoly.

Ve třídě, kde probíhá samotný zápis, bylo 6 stanovišť. Dítě postupně prošlo všechna stanoviště. Ve třídě byly přítomné 3 učitelky. Každá učitelka se věnovala jednomu dítěti a společně prošly všechna stanoviště.

První byl tzv. „přivítací stůl“. Na začátek bylo dítě zapojeno do krátkého rozhovoru, při kterém učitelka zjišťovala, jestli nemá dítě vady řeči. Vady řeči se také zjišťovaly pomocí cvičení na sluchové rozlišování, kdy učitelka diktovala slova s velmi těžkou výslovností a dítě tato slova opakovalo. Při rozhovoru se učitelka budoucího žáka ptala, jak se mu líbí ve škole, co ho zde zaujalo nebo jaká je jeho nejoblíbenější hračka. Dále se ptala, jak se jmenuje, kde bydlí nebo zná nějakou písničku či básničku. Rozhovorem se také učitelka snažila dítě povzbudit a uvolnit. Následovalo praktické zkoumání schopností a dovedností dítěte. Na druhém stole byly rozloženy kreslené obrázky pohádkových postav a zvířat. Dítě mělo za úkol vyjmenovat, co se na obrázcích nachází. Na třetím stanovišti byly rozloženy modely číslic. Zkoumala se zde úroveň zrakového vnímání. Dítě mělo za úkol poznat číslici a její barvu. U stolu číslo 4 mělo dítě za úkol rozpoznat základní geometrické tvary- trojúhelník, kruh či čtverec. Některé děti místo kruh říkaly kolečko. Na předposledním stole byly vyskládány obrázky zvířat. Učitelka kladla otázky. Ukaž a pojmenuj, která zvířata znáš, jaký nám dávají tato zvířata užitek, jak se jmenují jejich mláďata. Poslední úkol byl založen na matematických představách a rozpoznání některých druhů zeleniny. Učitelka se dále ptala: Poznáš, co je ovoce a co zelenina? Poznáš některý druh ovoce nebo zeleniny? Čeho je víc, ovoce nebo zeleniny?

Součástí zápisu byl i test školní zralosti, který děti vyplňovaly. Test obsahoval obecné otázky, které mají za úkol zjistit školní zralost dítěte. Například: jméno,

bydliště, datum narození, které vyplňuje učitel. Dále test obsahoval: nakreslení spirály, stromečku a překreslení puntíků. Nakonec dítě namalovalo někoho z rodiny.

Také se zjišťovalo, jak se dítě chová v novém prostředí. Zda je samostatné, nebojí se bez rodičů, nepláče, není moc bázlivé.

Atmosféra ve třídě byla velmi příjemná, paní učitelky byly hodné a hodně chválily.

Pomůcky, které děti při zápisu používaly, byly počítadlo, obrázky zvířat, obrázky s geometrickými tvary, umělé ovoce a zelenina, tabulky s číslicemi a modely číslic.

Třída byla speciálně upravena pro potřeby zápisu. Třída byla vyzdobena mnoha obrázky, na tabuli byl velký obraz s pohádkou. Na jedné z lavic byly vyrobeny dárky od starších spolužáků. Tyto dárky děti dostávaly, když odcházely ze zápisu.

Na tuto školu přijde k zápisu ročně asi 30 dětí, z nich přibližně jedna třetina dostane odklad školní docházky. Škola spolupracuje s mateřskou školou, která může dítěti doporučit odklad školní docházky. Takové dítě pak projde zápisem, kdy může být podle vyhodnocení zápisu doporučen také odklad a dítě je posláno na vyšetření do pedagogicko-psychologické poradny. Konečné rozhodnutí, zda dítě bude mít odklad školní docházky, je na rodičích dítěte.

Při zápisu jsem sledovala 5 dětí. 4 z těchto dětí neměly při zápisu žádné problémy s plněním úkolů. Chlapec (páté dítě), které jsem sledovala byl nesoustředěný, od počátku velmi nervózní a těžkou udržoval pozornost na delší chvíli. Jeho kresbě postavy na první pohled neodpovídala úrovni ostatních dětí.

7.2. Průběh zápisu na Základní škole Vojnův Městec

Na základní škole Vojnův Městec byl zápis do první třídy koncipován, tak ze rodič přivede dítě k učiteli, pokud chce zůstat ve třídě s ním, může. Ve většině případů odvádí dítě učitel a následně zjišťuje jednotlivé jevy. Po dobu zjišťování připravenosti dítěte na školu, což trvá asi kolem 10-ti minut, čekají rodiče na chodbě. Zde si mohou

prohlédnout pomůcky, učebnice, sešity, které dítěti poskytne škola. Rodiče přinesou k zápisu vyplněný dotazník s údaji o dítěti. Tyto údaje porovná učitel s rodným listem dítěte.

Řečové vady a vyjadřování dítěte se zjišťují formou rozhovoru, přeřikáním básničky, zazpíváním písničky nebo popisem vlastní kresby. Následuje zkoušení zrakového rozlišování. Dítě dostane obrázky, na kterých hledá shody a rozdíly. Dále poznává geometrické tvary, písmena nebo číslice. Na dalším papíře je nakreslena skupina teček. Dítě má za úkol tuto skupinu teček co nejpřesněji překreslit a opsat větu Eva je tu. Součástí zkoušky zrakového rozlišování je poznávání barev.

Při zkoušení sluchového rozlišování řekne učitelka slovo a dítě má za úkol rozpoznat hlásku na začátku slova. Poté řekne učitelka hlásku a dítě utvoří na tuto hlásku libovolné slovo.

Při úkolech, kdy dítě kreslí nebo opisuje větu, sleduje učitelka úchop tužky a vyhraněnost laterality při kresbě. Dále dítě plní úkoly na zkoušení matematických představ, což je určení počtu věcí do pěti. Úroveň motoriky se zjišťuje při stavbě komína z kostek či navlečení určeného počtu kruhů na provázek.

Zatímco dítě pracuje na zadaných úkolech, sleduje učitelka celkové chování dítěte. Důvody k následnému rozhovoru o odkladu školní docházky mohou být, že je dítě neklidné, vstává, musí být neustále upomínáno, aby pokračovalo v plnění zadaných úkolů, je plačtivé, má výrazné problémy při zkoumání výše uvedených jevů nebo je narozeno v letních měsících.

Pomůcky, které jsou při zápisu používány, jsou obrázky s pohádkami, geometrické tvary, karty číslic, teček, kostky, kroužky na navlékání, progressa a obrázky k vyvozování písmen.

Učitel není pro dítě neznámá osoba. Děti chodí z MŠ chodí do školy na divadlo, jezdí ze ZŠ na plavání a denně vidí své budoucí učitele na obědě v MŠ.

K povinné školní docházce bylo přijalo 9 dětí. U žádného dítěte nebyl doporučen odklad školní docházky.

Při zápisu jsem sledovala všech 9 dětí. Žádné dítě nemělo s plněním úkolů problémy.

7.3. Průběh zápisu na Základní škole Ždírec nad Doubravou

Zápis probíhal pod názvem „S Krtečkem k zápisu“. Zápis probíhal ve formě stanovišť, jichž bylo 6. Stanoviště byla rozdělena podle předmětů.

Děti přivítali žáci z vyšších ročníků, kteří byli převlečeni za zvířátka z večerníčků Krtečka. Spolu s nimi šli na pavilon prvního stupně, kde je doprovázeli po stanovištích.

1) Český jazyk

Toto stanoviště bylo zaměřeno převážně na výslovnost. Děti měly za úkol odrecitovat báseň a převyprávět pohádku, kterou znají. Jako motivace byly použity pohádkové knížky. Děti vyprávěly, které další pohádky znají.

2) Matematika

Děti dostaly papír, kde byly nakresleny puntíky. Děti měly za úkol spočítat počet puntíků. Dále děti určovaly geometrické tvary a barvu rybiček. Poslední úkol na tomto stanovišti byl postavit komín z kostek a určit jejich počet. Při tomto úkolu se také zkoumala motorika dítěte a úroveň matematických dovedností.

3) Tělesná výchova

Úkoly na třetím stanovišti byly zaměřeny na zkoumání pohybové úrovně dítěte a celkové motoriky. Děti měly za úkol přeběhnout lavičku, přeskočit z jedné žíněnky na druhou a házet míčem.

4) Hudební výchova

Na tomto stanovišti zazpívaly děti písničku.

5) Výtvarná výchova

Děti dostaly papír a měly za úkol vytvořit kresbu dle svého výběru a fantazie. Nakonec děti malovaly postavu. Jako předlohu si mohly vybrat kohokoli z rodiny.

6) Stanoviště, kde si děti nakonec mohly vybrat dárek, který vytvořili žáci z vyšších ročníků.

Oproti ostatním zápisům, kde si rodiče mohli vybrat, zda být s dítětem u zápisu, byli zde rodiče na všech stanovištích přítomni. Viděli, co dětem jde a nejde. Případné problémy učitelé ihned konzultovali s rodiči a hledali možná řešení, jak tyto nedostatky napravit.

Na stanovištích se jednomu dítěti věnoval jeden učitel. Komunikace mezi dítětem a učitelem probíhala velmi nenásilně. Učitelé se rozhovorem a milým přístupem snažili v dítěti vzbudit důvěru a potlačit případný strach a nervozitu.

Pomůcky, které se používaly byly: pohádkové knížky, omalovánky, kostky, barevné rybky s tvary a čísla, obrázky, potřeby k malování, geometrické tvary, tabule.

Paní učitelky budoucích prvních tříd byly na stanovišti českého jazyka a před zápisem navštívily mateřskou školu, kde děti pozorovaly a povídaly si s nimi.

Organizace zápisu byla velmi dobře zajištěna. Rodiče si ke každému stanovišti nosili kartičku, kde se učitelé podepisovali, aby děti prošly všechna stanoviště.

K povinné školní docházce bylo přijato 17 dětí, z nichž odklad školní docházky byl doporučen jednomu dítěti.

Při zápisu jsem sledovala 7 dětí, z nichž ani jedno nemělo problémy při plnění požadavků zápisu.

7.4. Průběh zápisu na Základní škole Chotěboř - Smetanova

Zápis na Základní škole Chotěboř probíhal pod názvem „Z pohádky do pohádky“. Zápis byl koncipován rovněž ve formě stanovišť. Dítě postupně procházelo všechna stanoviště. Budoucí prvňáčci byly doprovázeny dětmi z vyšších ročníků, které byly převlečeny za pohádkové bytosti.

Celkem bylo ve třídě 7 stanovišť:

1) Přivítací stanoviště

Učitelka dítě přivítala a snažila se dítě povzbudit otázkami, jak se mu líbí ve škole, co ho zde zaujalo, když do ní vešel. Učitelka poté ptá, jak se jmenuje, jak se jmenují

rodiče, sourozenci, popř. chce znát příbuzenské vztahy. Dále chce učitelka znát bydliště dítěte.

2) Stanoviště s obrázky ryb

Dítě mělo za úkol rozeznat barvy ryb.

3) Stanoviště s obrázky geometrických tvarů

Dítě mělo za úkol rozpoznávat základní geometrické tvary, popř. jejich barvu, počet.

4) Stanoviště s obrázky

Dítě skládalo z rozstříhaných částí celý obrázek. Po složení celého obrázku se snažilo tento obrázek co nejvíce popsat.

5) Stanoviště, kde dítě předvede, zda dokáže zazpívat písničku nebo říci básničku.

6) Na tomto stanovišti si dítě sedne a dostane tužku a papír. Dítě má za úkol se podepsat (zda umí) a nakreslit někoho z rodiny.

7) Na posledním stanovišti jsou rozloženy výrobky starších dětí. Dítě si za odměnu může vybrat dárek.

Od začátku zápisu je zde velmi příjemná a milá atmosféra. Učitelé se při zápisu snaží zjistit základní znalosti dítěte (např. znalost jména, bydliště, poznávání geometrických tvarů, barev), základní dovednosti (skládání obrázků, podpis, kresba), ale také vývoj řeči na základě vyprávění příběhu podle obrázku.

Při podepisování a kreslení dítěte se učitelka zaměřuje na správné držení tužky.

Pomůcky, které byly při zápisu používány jsou převleky dětí za pohádkové bytosti, obrázky rybiček, pohádkových bytostí, geometrických tvarů, obrázky, podle kterých děti vyprávěly příběh, dárky.

V odůvodněných případech mohou rodiče požádat o odklad školní docházky o jeden rok. O odkladu rozhoduje ředitelka školy na základě odborného doporučení pedagogicko-psychologické poradny nebo dětského lékaře. Na Základní školu Chotěboř

– Smetanova přišlo k zápisu 32 dětí, z nichž ve čtyřech případech požádali rodiče o odklad školní docházky.

7.5. Průběh zápisu na Základní škole Chotěboř - Buttulova

Zápis na této škole byl koncipován velmi netradičně. Děti přivítala postava v převleku sovy a ptala se dětí, jak se těší do školy, zda už umí počítat nebo psát. Děti dostaly lísteček, kam postupně dostávaly razítka za plnění úkolů. Poté dítě přistoupilo k dalšímu zvířátku a tím byla veverka. Veverka stála u stromu, na kterém byly rozvěšeny šišky. Dítě mělo za úkol tyto šišky spočítat. Výhodou bylo, že zde nebyl žádný časový limit, takže děti nebyly stresovány, zda stihnou tento úkol splnit.

U dalšího úkolu asistoval zajíc. Ten měl na velkém bílém plátně nakresleny obrázky, které se mu nějak pomotaly. Děti hledaly správné dvojice, které k sobě patří – např. včela-med, kráva-mléko.

Následoval písemný test:

a) nakreslit dům, ve kterém bydlím

b) překreslování puntíků ● ● ●

● ● ●

● ● ●

●

c) opisování písmen

d) podepsat se

Poslední úkol byl u tabule:

- poznávání napsaných číslic
- poznávání geometrických tvarů
- poznávání malých psacích písmen

U zápisu mohli být rodiče přítomni, ale ve většině případů čekali na děti na chodbě, aby dítě nijak neovlivňovali. U zápisu jsem pozorovala celkem 6 dětí. U jednoho dítěte (chlapec) se objevily problémy v mnoha úkolech při zápisu. Chlapec byl nesoustředěný. Jinak probíhaly zápisy bez problémů.

Učitelka také během celého zápisu sleduje celkové chování dítěte.

Na konci zápisu dostaly děti malé dárky – tužky, zápisníky a předměty vyrobené staršími žáky.

Do Základní školy Chotěboř – Buttulova přišlo k zápisu 39 žáků. 6 rodičů během zápisu požádalo o odklad povinné školní docházky o jeden rok.

Při zápisu jsem sledovala 5 dětí, z nichž nikdo neměl problémy při plnění požadovaných úkolů.

7.6. Průběh zápisu na Základní škole Hlinsko v Čechách

- 1) Zápis začínal rozhovorem učitelky s dítětem. Učitelka se snažila o navození přátelské atmosféry. Učitelka se zeptala na jméno dítěte, příjmení, popř. jeho adresu.
- 2) Pokud dítě umělo, podepsalo se křestním jménem. Učitelka přitom dbala na správné držení tužky.
- 3) Poté dítě přistoupilo k tabuli, kde poznávalo napsaná písmena a číslice.
- 4) Vady řeči se zjišťovaly na základě odrecitování básně nebo zazpívání písně. Tím se také testovala paměť. (Ta ovšem může být ovlivněna trémou či strachem)
 - toleruje se nesprávná výslovnost r, ř
- 5) Zkoušení rozumových schopností:
 - orientace v čase
 - znalost pojmů- nahore, dole, vpravo, vlevo
 - znalost ročních období (hodiny dítě znát nemusí)
- 6) Zkoušení matematických představ
 - určit počet puntíků, na obrázku poznat počet věcí
 - poznat, kolik mají zvířata nohou (pes, kráva, slepice)
- 7) Poznávání barev

8) Kresba – nakresli maminku a tatínka

Pomůcky, které děti u zápisu používaly byly barevné karty, tužky, pastelky, počítadlo, obrázky s geometrickými tvary, obrázky se zvířaty, tabule, křídly.

Pokud rodiče chtějí, mohou zůstat s dítětem ve třídě a dívat se, co jejich dítěti jde a co ne. Ihned po skončení zápisu mohou rodiče vše prodiskutovat s učitelem. Učitel řekne, jak je dítě připravené na školu nebo může doporučit odklad školní docházky.

Při zápisu jsem sledovala 6 dětí. Ani jedno ze sledovaných dětí nemělo při zápise výraznější problémy s plněním požadovaných úkolů.

Zápisem prošlo 23 dětí. U třech dětí byl doporučen odklad školní docházky.

7.7. Průběh zápisu na Základní škole Libice nad Doubravou

Zápis v Libici nad Doubravou byl zcela netradiční. Po vstupu do třídy, kde se konal zápis, dítě přivítalo několik pohádkových postav. Každá postava se ptala dítěte: Kdo jsem? Dítě mělo za úkol říct, co je to za postavu, popř.z které je pohádky.

U zápisu bylo celkem 6 stanovišť a každému stanovišti dominovala jedna postava:

- 1) Postava Sněhurky, která chtěla znát jméno dítěte, rodičů, bydliště.
- 2) Postava krále – chtěl zazpívat písničku nebo říci básničku, převyprávět pohádku.
- 3) Postava medvěda, který chtěl znát a ukázat pojmy jako: nahoře, dole, vlevo nebo vpravo.
- 4) Postava víly – dítěti byl předložen papír. Víla požadovala, aby se dítě podepsalo alespoň křestním jménem a nakreslilo maminku nebo tatínka.
- 5) Postava zajíce- tato postava stála u tabule. Dítě mělo za úkol poznat napsaná písmenka, číslice, nakreslené geometrické tvary, barvy.
- 6) Postava veverka – veverka zapomněla počítat a potřebovala pomoci. Dítě mělo za úkol přepočítat šišky na stromě za veverku.

Organizace:

Dítě postupně procházelo všemi stanovišti a plnilo úkoly. Postavy byly převlečení žáci z vyšších tříd. U každého stanoviště byla ještě paní učitelka, která kontrolovala, zda vše probíhá tak, jak má. U prvního stanoviště se zjišťovali základní znalosti, u druhého stanoviště řečový vývoj dítěte. U stanoviště číslo 3 se zjišťovala orientace v pojmech. Čtvrté stanoviště ukazovalo zralost grafomotoriky – správné držení tužky na základě podpisu a kresby. U pátého stanoviště mělo dítě za úkol poznávat barvy, čísla, geometrické tvary a některá písmenka. Poslední zastávka testovala matematické dovednosti dítěte.

Na konci dítě dostalo dárek, který vytvořili žáci z vyšších tříd.

Rodiče měli možnost být s dítětem u zápisu, ale většinou na děti čekali venku.

K zápisu se dostavilo celkem 17 dětí. Po skončení zápisu požádaly 2 rodiče o odklad školní docházky pro své dítě.

7.8. Průběh zápisu na Základní škole Maleč

Rodič odvedl dítě do třídy, kde se zápis konal. Rodiče měli možnost zůstat s dětmi ve třídě, ale většinou čekali na chodbě. Pokud se dítě nedokáže odloučit od rodičů po dobu konání zápisu, je to jeden ze znaků školní nezralosti.

Ve třídě se nacházelo několik lavic. U každé lavice probíhal vždy jeden úkol.

- 1) Na základně rozhovoru se zjišťovaly základní znalosti dítěte: znalost svého jména, příjmení, bydliště, popř. adresy.
- 2) Následovala zkouška zrakové rozlišování: částečná znalost písmen – písmenka byla napsána na tabuli, dítě přečetlo ta, které zná.
- 3) Dítě mělo za úkol složit obrázek z rozstříhaných částí. Tyto části byly zároveň geometrickými tvary.
- 4) Zkouška rozumových schopností:
 - orientace v přírodě – dítě mělo za úkol poznat a pojmenovat zvířata na obrázku
 - spočítat kostky, určit jejich barvu, rozdělit kostky podle velikosti
- 5) Zjišťování vývojové úrovně paměti: úkolem dítěte bylo zazpívat písničku nebo říci básničku dle vlastního výběru.

6) Řeč: dítě vyprávělo podle obrázku souvislý příběh. Učitelka přitom sledovala výslovnost a vyjadřování dítěte.

7) Kresba postavy: dítě mělo za úkol nakreslit někoho z rodiny, výběr byl pouze na dítěti.

8) Dárek:

Nakonec si dítě může vybrat dárek, který pro něj připravili žáci z vyšších tříd.

Na konci zápisu odvádí učitelka dítě zpět k rodičům, popř. s nimi konzultuje návrhy na odklad školní docházky.

Pomůcky, které děti při zápisu používaly byly tabule, rozstříhané části obrázku, obrázky se zvířaty, obrázky s příběhem, kostky různých barev a velikostí.

K zápisu se dostavilo 14 dětí, z nichž ani jedno dítě nemělo odklad školní docházky. Při zápisu jsem sledovala celkem 5 dětí. Nepozorovala jsem žádné problémy s plněním požadovaných úkolů.

7.9. Průběh zápisu na Základní škole Žďár nad Sázavou

1) Zápis začínal rozhovorem, kdy dítě řeklo jméno a příjmení.

2) Dále se zjišťovala orientace v příbuzenských vztazích, jméno matky, otce, sourozenců.

3) Následovalo vyplnění pracovního listu.

Dítě mělo za úkol:

- namalovat lidskou postavu
- nakreslit rovnou čáru, skoky, navlékání korálků (různý počet, různé barvy)
- domalovat chybějící prvky u domečku
- zkusit napsat některá písmena podle vzoru

4) Další zjišťování probíhalo formou rozhovoru s dětmi. Zjišťovalo se, zda dítě pozná barvy nebo geometrické tvary. Učitelka dítě vybídla, aby počítalo, do kolika umí, poznalo některá písmenka a číslice. Další úkol byl na porovnávání a zároveň poznávání ovoce a zeleniny. Např.

Učitelka se ptala dítěte, kterou rukou maluje a která je to strana. Tím se snažila zjistit pravolevou orientaci dítěte. Dále se zjišťovalo:

- orientace v prostoru – nahoře, dole, vpravo, vlevo
- orientace v pojmech – první, poslední
- poznávání zvířat (jaké má toto zvíře mládě, popř. užitek)

5) Posledním úkolem dítěte bylo říci básničku nebo zazpívat písničku dle vlastního výběru.

6)

Pomůcky, které byly při zápisu používány, byly pracovní list, tabule, obrázky zvířat a jejich mláďat, obrázky ovoce a zeleniny. Pracovní listy se každý rok obměňují podle uvážení učitele.

Zápisem prošlo 35 dětí, z nichž 6-ti dětem byl doporučen odklad školní docházky.

Při svém pozorování jsem viděla při zápisu 7 dětí. Jednomu z nich (chlapec) byl doporučen odklad školní docházky. Byl nesoustředěný, měl problémy s motorikou, nedovedl určit geometrické tvary.

8. Získaná data a jejich interpretace

8.1. Přehled všech požadavků při zápisech

Tabulka č.1

Přehled všech požadavků u zápisů a jejich výskyt u zápisů č. 1 až č. 3

Požadavky u zápisů		škola č.1	škola č.2	škola č.3
		ZŠ Krucemburk	ZŠ Vojnův Městec	ZŠ Zdírec nad Doubravou
Znalost svého bydliště		Ano	Ne	Ne
Orientace v příbuzenských vztazích		Ne	Ne	Ne
Zrakové rozlišení	Geometrické tvary	Ano	Ano	Ano
	Poznávání písmen, číslic	Ano	Ne	Ne
	Najít dvojice, shody- písmena, čísla. atd.	Ne	Ano	Ne
	Opsat větu, písmena (podle vzoru)	Ano	Ano	Ne
	Domalovat chybějící prvky	Ne	Ne	Ne
	Namalovat různé druhy čar	Ne	Ne	Ne
Sluchové rozlišení	Rozeznávání písmen na začátku slova	Ne	Ano	Ne
	Tvoření slov	Ne	Ano	Ne
Rozlišování barev		Ano	Ano	Ano
Uchopení tužky		Ano	Ano	Ne
Orientace v prostoru		Ne	Ne	Ne
Pravo-levá orientace		Ne	Ano	Ne
Matematické dovednosti	Počítání	Ano	Ano	Ano
	Porovnávání počtů věcí	Ano	Ne	Ne
Rozdělení zápisu na předměty		Ne	Ne	Ano
Zjišťování řečových vad	Rozhovor	Ano	Ano	Ano
	Píseň	Ano (možnost výběru-básně,písně)	Ano	Ano
	Báseň		Ano	Ano
Test zručnosti		Ne	Ano	Ano
Tělesná výchova		Ne	Ne	Ano
Poznávání zvířat		Ano	Ne	Ne
Výtvarná výchova	Kresba postavy	Ano	Ne	Ano
	Vlastní kresba	Ne	Ano	Ano
Podpis		Ne	Ne	Ne

Tabulka č.2

Přehled všech požadavků u zápisů a jejich výskyt u zápisu č. 4 až č. 6.

Požadavky u zápisů		škola č.4	škola č.5	škola č.6
		ZS Smetanova	ZS Butulova	ZS Hlinsko
Znalost svého bydliště		Ano	Ne	Ano
Orientace v příbuzenských vztazích		Ano	Ne	Ne
Zrakové rozlišení	Geometrické tvary	Ano	Ano	Ne
	Poznávání písmen, číslic	Ano	Ano	Ano
	Najít dvojice, shody - písmena, čísla, atd.	Ne	Ne	Ne
	Opsat větu, písmena (podle vzoru)	Ne	Ano	Ne
	Domalovat chybějící prvky	Ne	Ne	Ne
	Namalovat různé druhy čar	Ne	Ne	Ne
Sluchové rozlišení	Rozeznávání písmen na začátku slova	Ne	Ne	Ne
	Tvoření slov	Ne	Ne	Ne
Rozlišování barev		Ano	Ano	Ano
Uchopení tužky		Ano	Ne	Ano
Orientace v prostoru		Ne	Ne	Ano
Pravo-levá orientace		Ne	Ne	Ano
Matematické dovednosti	Počítání	Ano	Ano	Ano
	Porovnávání počtů věcí	Ne	Ne	Ano
Rozdělení zápisu na předměty		Ne	Ne	Ne
Zjišťování řečových vad	Rozhovor	Ano	Ano	Ano
	Píseň	Ano	Ne	Ano
	Báseň	Ano	Ne	Ano
Test zručnosti		Ano	Ne	Ne
Tělesná výchova		Ne	Ne	Ne
Poznávání zvířat		Ne	Ne	Ano
Výtvarná výchova	Kresba postavy	Ano	Ne	Ano
	Vlastní kresba	Ne	Ano	Ne
Podpis		Ano	Ano	Ano

Tabulka č.3

Přehled všech požadavků u zápisů a jejich výskyt u zápisu č. 7 až č. 9

Požadavky u zápisů		škola č.7	škola č.8	škola č.9
		ZŠ Libice n/D.	ZS Maleč	ZS Zd'ár n/S
Znalost svého bydliště		Ano	Ano	Ano
Orientace v příbuzenských vztazích		Ne	Ne	Ano
Zrakové rozlišení	Geometrické tvary	Ano	Ano	Ano
	Poznávání písmen, číslic	Ano	Ano	Ano
	Najít dvojice, shody - písmena, čísla, atd.	Ne	Ne	Ne
	Opsat větu, písmena (podle vzoru)	Ne	Ne	Ano
	Domalovat chybějící prvky	Ne	Ne	Ano
	Namalovat různé druhy čar	Ne	Ne	Ano
Sluchové rozlišení	Rozeznávání písmen na začátku slova	Ne	Ne	Ne
	Tvoření slov	Ne	Ne	Ne
Rozlišování barev		Ano	Ano	Ano
Uchopení tužky		Ne	Ano	Ano
Orientace v prostoru		Ano	Ne	Ano
Pravo-levá orientace		Ano	Ne	Ano
Matematické dovednosti	Počítání	Ano	Ano	Ano
	Porovnávání počtů věcí	Ne	Ne	Ano
Rozdělení zápisu na předměty		Ne	Ne	Ne
Zjišťování řečových vad	Rozhovor	Ano	Ano	Ano
	Píseň	Ano	Ano	Ano
	Báseň	Ano	Ano	Ano
Test zručnosti		Ne	Ano	Ne
Tělesná výchova		Ne	Ne	Ne
Poznávání zvířat		Ne	Ano	Ano
Výtvarná výchova	Kresba postavy	Ano	Ano	Ano
	Vlastní kresba	Ne	Ne	Ne
Podpis		Ano	Ne	Ne

Tabulky č.1 – č.3 jsou tabulky všech požadavků při zápisech. Položka- Požadavky u zápisů – je souhrnný přehled všech úkolů, které měly děti při zápisech splnit. Přehled

nám jasně ukazuje, které úkoly se u daného zápisu vyskytly a které se naopak vůbec neobjevily.

8.2. Přehled splnění daných kritérií u každého zápisu

Tabulka č.4

Přehled splnění daných kritérií u zápisů č. 1 až č. 5.

Kritéria	Zápis č. 1 ZS Krucemburk	Zápis č. 2 ZS V. Městec	Zápis č. 3 ZS Zdírec n/S	Zápis č. 4 ZŠ Smetanova	Zápis č. 5 ZS Butulova
Poznávání geometrických tvarů	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano
Poznávání písmen, číslic	Ano	Ne	Ne	Ano	Ano
Opis věty podle vzoru	Ano	Ano	Ne	Ne	Ano
Rozlišování barev	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano
Matematické dovednosti (počítání)	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano
Vývoj řeči	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano
Pohybové schopnosti	Ne	Ne	Ano	Ne	Ne
Sluchové rozlišení – rozeznávání písmen na začátku slova	Ne	Ano	Ne	Ne	Ne
Kresba postavy	Ano	Ne	Ano	Ano	Ne
Splnění daných kritérií (%)	77,8 %	66,7 %	66,7 %	66,7 %	66,7 %

Tabulka č.5

Přehled splnění daných kritérií u zápisů č. 6 až č. 9.

Kritéria	Zápis č. 6	Zápis č. 7	Zápis č. 8	Zápis č. 9
	ZS Hlinsko	ZŠ Libice n/D	ZS Maleč	ZS Zďár n/S
Poznávání geometrických tvarů	Ne	Ano	Ano	Ano
Poznávání písmen, číslic	Ano	Ano	Ano	Ano
Opis věty podle vzoru	Ne	Ne	Ne	Ano
Rozlišování barev	Ano	Ano	Ano	Ano
Matematické dovednosti (počítání)	Ano	Ano	Ano	Ano
Vývoj řeči	Ano	Ano	Ano	Ano
Pohybové schopnosti	Ne	Ne	Ne	Ne
Sluchové rozlišení – rozeznávání písmen na začátku slova	Ne	Ne	Ne	Ne
Kresba postavy	Ano	Ano	Ano	Ano
Splnění daných kritérií (%)	55,6 %	66,7 %	66,7 %	77,8 %

V tabulkách č. 4 a č. 5 máme zadaná předem stanovená kritéria pro posouzení zápisů. Dále je zde zaznamenáno, která z kritérií se u každého zápisu vyskytla a která nikoli (Ano X Ne). Následně je procentuelně vyjádřeno splnění daných kritérií u každého zápisu.

8.3. Přehled výskytu daných kritérií při zápisech

Tabulka č.6

	Znaky školní zralosti - Kritéria	Kladný výskyt znaku	Procenta kladného výskytu znaku	Záporný výskyt znaku	Procenta záporného výskytu znaku
1.	Poznávání geometrických tvarů	8	88,9 %	1	11,1 %
2.	Poznávání písmen, číslic	7	77,8 %	2	22,2 %
3.	Opis věty podle vzoru	4	44,4 %	5	55,6 %
4.	Rozlišování barev	9	100 %	0	0 %
5.	Matematické dovednosti (počítání)	9	100 %	0	0 %
6.	Vývoj řeči	9	100 %	0	0 %
7.	Pohybové schopnosti	1	11,1 %	8	88,9 %
8.	Sluchové rozlišení – rozeznávání písmen na zač.slova	1	11,1 %	8	88,9 %
9.	Kresba postavy	7	77,8 %	2	22,2 %

V tabulce č. 6 jsou zaznamenány kritéria hodnocení zápisů a procentuálně vyjádřený kladný či záporný výskyt při zápisech.

9. Diskuse

Z tabulek č. 4 a č. 5 jasně vyplývá, že daná kritéria nebyla v plné míře, tedy na 100%, splněna ani v jednom případě. Toto zjištění je velmi závažné, neboť kritéria byla sestavena podle znaků školní zralosti dítěte a byly vybrány nejdůležitější atributy pro posouzení školní zralosti.

Z těchto tabulek vidíme, že nejvyšší procentuelní splnění daných kritérií se objevilo ve dvou případech, a to při zápisu č. 1 a č. 9. Kritéria byla splněna téměř na 80%. Kritéria, která nebyla splněna, jsou v obou případech shodná. Jedná se o zkoumání pohybových schopností a zkoumání schopnosti sluchového rozlišování. Každá z těchto kritérií měla kladný výskyt při zápisech pouze jednou, což je patrné z tabulky č. 6.

Ze všech uvedených zápisů vyplývá, že zkoumání pohybových schopností dítěte není nejvýznamnější položkou při zápisech. Domnívám se, že je to tím, že dítě ve věku šesti let prochází řadou změn v tělesném vývoji, zlepšuje se koordinace celého těla, zlepšují se drobnější a přesnější pohyby. Tělesný vývoj však není ještě zcela u konce. Pokud dítě uspěje ve všech úkolech při zápisu, není nutné kvůli menším nedostatkům v tělesném vývoji žádat odklad školní docházky. Dítě může tyto nedostatky během pár měsíců odbourat a dostat se na úroveň dětí jeho věku. Velmi důležité pro celkový tělesný vývoj je i rozvoj jemné motoriky. Rozvoj pohybové dovednosti ruky je jedním ze základních předpokladů psaní ve škole. Pokud se podíváme do popisů průběhů zápisů, vidíme, že u každého zápisu se vyskytoval úkol, při kterém dítě drží v ruce tužku. Povinností učitelů při těchto úkolech je pozorování grafomotoriky dítěte.

Další položka, která se při posuzování zápisů objevila pouze jednou, bylo zkoumání sluchového rozlišování. Schopnost sluchového rozlišování je založeno na rozlišování zvuků mluveného jazyka. Je také důležité pro rozvoj sluchové analýzy a syntézy, která se ve větší míře rozvíjí až ve školním věku. Nedostatky v oblasti sluchového rozlišování mohou vést k neúspěšnosti v budoucím nácvičku čtení a psaní. Proto je velmi závažné, že se položka zkoumání sluchového rozlišování objevila

pouze u jednoho zápisu. Pro úspěšnost dítěte ve škole bych neopomíjela zkoumání schopnosti sluchového rozlišování u zápisu.

Nejnižší splnění daných kritérií (přibližně 56%) se objevilo v případě zápisu č. 6. Základní jevy, např. poznávání geometrických tvarů, opis věty podle vzoru, zkoumání pohybových schopností a zkoumání sluchového rozlišování, se při zápisu vůbec neobjevily.

Kritéria – zkoumání geometrických tvarů a opis věty podle vzoru - patří do kategorie zkoumání zrakového rozlišování. Rozpoznání geometrických tvarů je založeno na schopnosti tvarového rozlišení. Tato schopnost se rozvíjí mezi 4. a 7. rokem věku dítěte. Známe případy dětí, které již v mateřské škole bez problémů rozpoznají geometrické tvary. Problémy s rozpoznáním geometrických tvarů při zápisu svědčí o nepřipravenosti dítěte pro školu. V šesti letech by dítě mělo být schopno zrakově rozlišit tvary, znát trochu abecedu a rozpoznat alespoň některá písmena a číslice. Celkově se kritérium – poznávání geometrických tvarů vyskytlo v osmi z devíti zápisů.

Kritérium - opis věty podle vzoru - je grafickou reprodukcí psacího písma. Dítě ještě nezná všechna písmena, pokud některá zná, tak ne psaná psacím písmem. Zjišťuje se vizuomotorická koordinace, ale také úsilí o zvládnutí namáhavého úkolu a úroveň úmyslné koncentrace pozornosti, což jsou důležité předpoklady pro zapojení ve školním vyučování. Tento úkol je specifický tím, že nezkoumá pouze jednu oblast vývoje, ale je založen na více schopnostech a dovednostech. Při reprodukování tvarů písma, což je pro předškolní dítě úkol velmi abstraktní, se prokáže, zda je dítě na takové úrovni duševního vývoje, aby bylo schopno pochopit a zvládnout princip „napodobení předlohy“. Toto kritérium se u zápisů objevilo pouze 4krát, což není ani 50% výskyt.

Výskyt ostatních jevů – poznávání písmen a číslic, rozlišování barev, zkoumání matematických dovedností, zkoumání vývoje řeči a kresba postavy – mi přijde nedostatečný. Vzhledem k tomu, že výběr položek a úkolů do jisté míry závisí na výběru samotných učitelů, předpokládala bych větší prozkoumání základních znalostí a dovedností dítěte u zápisu do 1. třídy.

V ostatních případech byla daná kritéria splněna přibližně na 70%, což je velmi uspokojivý výsledek.

Pokud se podíváme blíže na výskyt zadaných kritérií, můžeme si všimnout, že ve většině případů je protikladný výskyt v položce – poznávání písmen a číslic, která patří do kategorie zkoumání zrakového rozlišování a v položce – sluchové rozlišování - rozeznávání písmen na začátku slova. Větší důraz byl kladen na schopnost zrakového rozlišování. Zrakové i sluchové rozlišování patří mezi základní znaky školní zralosti. Obě tyto schopnosti jsou pro budoucího prvňáka velmi důležité, nejen pro výuku čtení a psaní, ale i pro získávání nových vědomostí.

Podle tabulky č. 6, tedy tabulky procentuálního výskytu zkoumaných jevů jsem zjistila, že nejmenší zastoupení kladného výskytu měly znaky školní zralosti, kdy se zkoumaly pohybové schopnosti a sluchové rozlišování. Oba zkoumané jevy měly kladný výskyt velmi nízký - kolem 10%. Právě schopnost sluchového rozlišování je jedním z hlavních znaků školní zralosti.

Pouhých zhruba 45% kladného výskytu měl znak školní zralosti – opis věty podle vzoru, který je součástí testů školní zralosti podle Jiráska.

Znaky školní zralosti, jako jsou: poznávání geometrických tvarů, poznávání písmen a číslic a kresba postavy, měly výskyt zhruba 80 – 90%.

U zkoumaného jevu – kresba dětské postavy – jsem předpokládala vyšší kladný výskyt při zápisech do prvních tříd. Nejen kresba, ale i celková výtvarná činnost, pomáhá psychologům nahlížet do lidské psychiky. Dětská kresba je diagnosticky velmi hodnotná. Nabízí obraz nejen o vývoji mnoha procesů, postojů, názorů, ale i o míře nadání a talentu zkoumaného jedince. Právě kresba dětské postavy je stále vyhledávanou diagnostickou metodou, která nachází uplatnění v řadě diagnostických testů a je využívána při zápisech do prvních tříd ZŠ.

Kolem 6. roku věku dítěte dochází k velkým změnám v tělesném a psychickém vývoji jedince, s čímž souvisí i vývoj dětské kresby. Podle úrovně dětské kresby odborníci poznají celkovou úroveň vývoje dítěte.

Typické znaky dětské kresby postavy dítěte kolem 6. roku věku jsou ustoupení od lineárního znázornění a přechod k dvojdimenzionální kresbě. Nohy jsou posazené daleko od sebe a zůstávají v paralelní poloze. Paže směřují do stran nebo trčí vzhůru. Objevují se prsty. Hlava je přímo spojena s trupem. Tělesné proporce nejsou v souladu. Dítě kreslí uši, vlasy, přibývá detailů. Dítě také kreslí oblečení a odlišuje kresbu muže a ženy.

Požadavky pro vyhodnocení kresby lidské postavy:

1. „Nakreslená postava musí mít hlavu, trup a končetiny. Hlava je s trupem spojena krkem a není větší než trup. Na hlavě jsou vlasy (popřípadě je zakrývá čepice nebo klobouk) a uši, v obličeji oči, nos a ústa. Paže jsou zakončeny pětiprstou rukou. Nohy jsou dole zahnuté. Znázornění mužského oblečení. Postava je nakreslena syntetickým (obrysovým) způsobem.“¹
2. „Splnění všech požadavků jako v bodě 1, kromě syntetického způsobu zobrazení. Tři chybějící části (krk, vlasy, všechny prsty na rukou, zahnuté nohy, ne však části obličeje!) mohou být prominuty, jsou-li vyváženy syntetickým zobrazením.“¹
3. „Kresba musí mít hlavu, trup, končetiny. Paže nebo nohy jsou nakresleny dvojčarou. Tolerujeme vynechání krku, uší, vlasů, oděvu, prstů a chodidel. Též tolerujeme hlavu větší než trup případně jiné špatné proporce postavy.“¹
4. „Primitivní kresba s trupem (jakkoli zobrazeným, tj. třeba několika ovály, trojúhelníkem apod., ne však pouze řadou knoflíků!). Končetiny (stačí jen jeden pár) jsou vyjádřeny jednoduchými čarami.“¹
5. „Chybí jasné zobrazení trupu (hlavonožec), pouze knoflíky mezi končetinami nebo k hlavě připojen trup bez končetin. Čmárání.“¹

¹ STECH, S. Specializační studium výchovného poradenství. *Orientační test školní zralosti* [online] Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta [citováno 16. listopadu 2007] <http://www.ssvp.wz.cz/Texty/testskolzral.html>

Dále je z tabulky č.6 patrné, že stoprocentní výskyt, tedy jev, který se vyskytoval u všech pozorovaných zápisů, je:

- zkoumání matematických dovedností – počítání
- rozlišování barev
- zkoumání vývoje řeči (zjišťování vad řeči).

Za nejdůležitější kritérium považuji zkoumání vývoje řeči. Řeč je základním prostředkem vyučování. Na jazykových kompetencích závisí úspěšnost dítěte ve škole. Při zápisu se učitelé soustředí na zkoumání vad řeči, na kvalitu verbálního vyjadřování a na gramaticky správné vyjadřování.

Vývoj řeči se při zápisu zkoumá na základě rozhovoru dítěte s učitelem nebo při souvislém vypravování. Ideálně dokáže dítě vyslovit všechny hlásky do nástupu na ZŠ, protože chodit v 1. třídě na logopedii a ještě zvládat nároky školy je pro dítě velkou zátěží. Toleruje se nesprávná výslovnost R, Ř. Pokud dítě patlá více, lze uvažovat o odkladu školní docházky.

Druhé kritérium, které se objevilo při všech pozorovaných zápisech, bylo zkoumání matematických dovedností. Dítě by mělo mít osvojeno jak matematické vědomosti (např. kolik má pes nohou, kolik je dnů v týdnu), tak i matematické dovednosti: počítání do 10, sčítání a odčítání do 5, což znamená přidávání a ubírání z množství věcí. Také by dítě mělo znát vztah symbol – jméno – počet alespoň u některých číslic. Matematické představy patří do oblasti rozumových schopností. Pokud jsou rozumové schopnosti výrazně nižší, doporučuje se uvažovat o speciálním školství než o odkladu školní docházky.

Třetí kritérium, které mělo stoprocentní výskyt bylo zkoumání znalosti barev. Při zápisu se zkoumá znalost základních barev, ale i doplňkových (oranžová, hnědá,

růžová, fialová). Znalost barev je základní dovednost, kterou většina dětí má osvojenou již v mateřské škole.

Tato 3 kritéria tvoří základ všech pozorovaných zápisů.

IV. ZÁVĚR

Vstup do základní školy je velkým mezníkem nejen v životě dítěte, ale i v celé jeho rodině. Dítěti začíná období, které na něj klade velmi vysoké nároky a požadavky. Pokud chceme co nejméně dětí, které si odnesou negativní zážitky ze školy, je třeba, aby bylo dítě na vstup do školy připravené. Proto se v minulých letech ustoupilo od posuzování školní zralosti pouze z hlediska psychofyziologického zrání a začaly se brát v úvahu i jiné aspekty, které mohou školní zralost dítěte ovlivnit. Dnešní době se přikláníme spíše k termínu školní připravenost, která v sobě nese jak psychofyziologickou stránku rozvoje dítěte, tak vliv rodiny (rodinné klima, socioekonomický status rodiny, představa rodičů o významu vzdělání) a mateřské školy (úroveň mateřské školy, profesní kompetence učitelů).

Jaký je aktuální stav vývoje dítěte ve všech oblastech v období zápisu do ZŠ, vymezení školní zralosti a připravenosti, nejčastější příčiny nezralosti a nepřipravenosti pro vstup do školy, klíčové kompetence žáka na počátku školní docházky či problematika pedagogicko-psychologického poradenství – tyto a další kapitoly jsou tématem teoretické části diplomové práce.

Jako úkoly své diplomové práce jsem si stanovila:

- 1) Zjištění všech požadavků při zápisech
- 2) Zhodnocení zápisů dle daných kritérií
- 3) Zjištění a porovnání procentuálního splnění daných kritérií pozorovaných zápisů

Pro výzkumnou část mé diplomové práce jsem si zvolila regionální výzkum v oblasti zápisů do prvních tříd. Předem jsem si stanovila kritéria, která byla koncipována na základně znaků školní zralosti. Úkolem pro mě bylo zjistit, jaký je výskyt těchto kritérií u daných zápisů.

Z diskuse je jasně patrné, že zvolená kritéria nebyla na 100 % splněna ani v jednom případě. Vzhledem k tomu, že jako kritéria jsem si zvolila

nejzákladnější a nejdůležitější znaky školní zralosti, je tato informace pro mě dosti překvapující.

Nejnižší splnění daných kritérií jsem zaznamenala u zápisu č. 6, kdy byla kritéria splněna pouze na 56%. Tento zápis, jakožto průzkum připravenosti dítěte do základní školy, mi přijde nedostatečný.

Dále jsem se zabývala přehledem výskytu daných kritérií při zápisech. Tzn. kolikrát se daný jev vyskytl při všech zápisech. Zjistila jsem že pouze 3, ze mnou zvolených kritérií, se objevily u všech pozorovaných zápisů.

Na závěr bych uvedla, že tato práce pro mě byla velice přínosná a zajímavá z hlediska mé budoucí profese.

Jako učitel na 1. stupni základní školy bych také měla znát aktuální vývoj dítěte při vstupu do ZŠ. Může mi to umožnit lépe rozpoznat příčiny neúspěchů dětí na počátku školní docházky.

POUŽITÁ LITERATURA

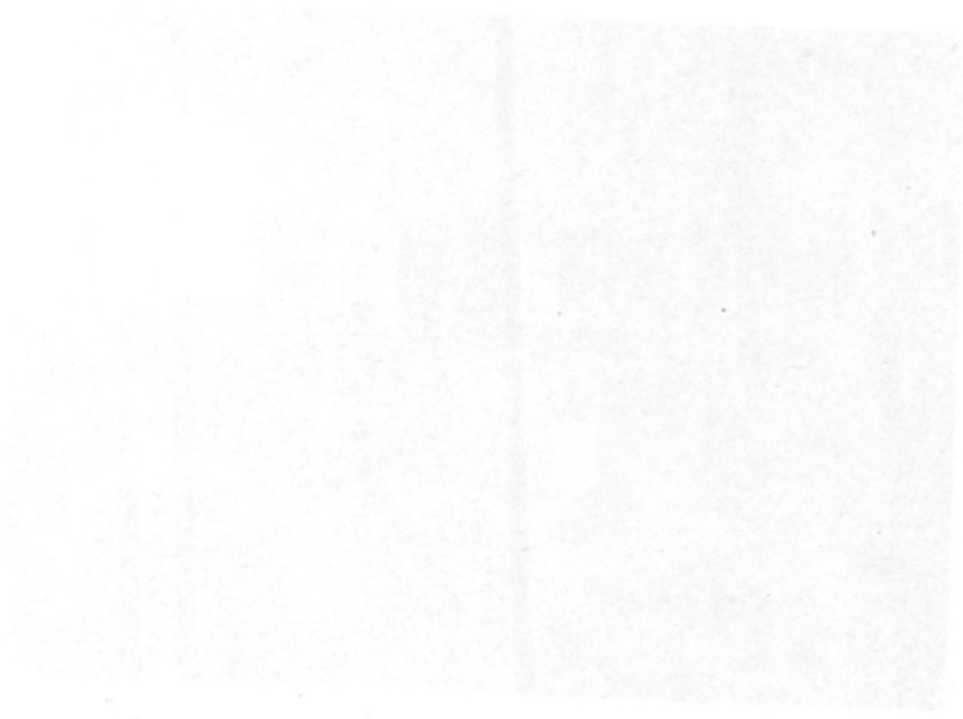
- BĚLINOVÁ, L. JÍROVÁ, M.: *Jak připravit dítě na školu?*. SPN, n.p., 1974
- DITTRICH, P.: *Pedagogicko-psychologická diagnostika*, HaH, 1992,1993, ISBN 80-85467-06-2
- HRABAL, J.: *Diagnostika*. Univerzita Karlova v Praze- Nakladatelství Karolinum, Praha 2002. ISBN 80-246-0319-5
- JIRÁSEK, J.: *Psychologická hlediska předškolních prohlídek*, SZN, Praha 1968, str.13
- KOCH, J.: *Psychologie a pedagogika dítěte*. Státní zdravotnické nakladatelství, 1960
- KOLLÁRIKOVÁ, Z. PUPALA, B.: *Předškolní a primární pedagogika*. Portál, s.r.o., Praha 2001 ISBN 80-7178-585
- KURIC, J. a kol.: *Ontogenetická psychologie*. SPN, 1986
- LANGER, S.: *Problémový žák*. Kotva, Hradec Králové 1999, 1.vydání, ISBN 80-900254-5-5
- LANGMEIER, J.: *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*, Avicem, ZN Praha 1983. ISBN 80-201-0098-7
- LANGMEIER, J.: *Vývojová psychologie*, HaH, 1998. ISBN 80-86180-03-4
- LIEVEGOED, B.C.J.: *Vývojové fáze dítěte*. Baltazar, Praha 1992. ISBN 80-900307-7-7
- PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE.: *Psychický vývoj dítěte od 1.do 5.třídy*, 2005. ISBN 80-246-0924-X
- MATĚJČEK, Z. POKORNÁ, M.: *Radosti a strasti*, 1998. ISBN 80-86022-21-8
- PRŮCHA, J. WALTEROVÁ, E. MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. Portál, s.r.o., Praha 2003. ISBN 80-7178-772-8
- MERTIN, V. GILLERNOVÁ, I.: *Psychologie pro učitelky mateřské školy*, Portál, Praha 2003. ISBN 80-7178-799-X
- PIAGET, J.: *Psychologie dítěte*, Portál, Praha 1997. ISBN 80-7178-146-0
- PŘÍHODA, V.: *Ontogeneze lidské psychiky*, SPN, Praha 1963
- VÁGNEROVÁ, M.: *Psychologie školního dítěte*. Univerzita Karlova, Praha 1997. ISBN 80-7184-487-X
- VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie*. Univerzita Karlova, Praha 1996. ISBN 80-7184-317-2
- VÁGNEROVÁ, M.: *Kognitivní a sociální psychologie*. Univerzita Karlova, Praha 2001 ISBN 80-246-0181-8
- VÁGNEROVÁ, M. VALENTOVÁ, L.: *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*, Univerzita Karlova, Praha 1991 ISBN 80-7066-384-7
- VERECKÁ, N.: *Jak pomáhat dítěti při vstupu do školy*. NLN 2002. ISBN 80-7106-474-2
- SPÁČILOVÁ, H.: *Pedagogická diagnostika na primární škole 1*.2003. ISBN 80-2444-0568-7
- SUCHÝ, J.: *Ontogeneze a fylogeneze člověka*, SPN, Praha, Učební texty VŠ
- ŠULOVÁ, L.: *Ranný psychický vývoj*. Univerzita Karlova, Praha 2004 ISBN 80-246-0877-4
- ŠVANCARA, J.: *Diagnostika psychického vývoje*, Avicem, ZN Praha 1974
- ŠULOVÁ, L.: *Předškolní dítě a jeho svět*, Karolinum, UK Praha 3002. ISBN 80-246-0752-2

Elektronické zdroje:

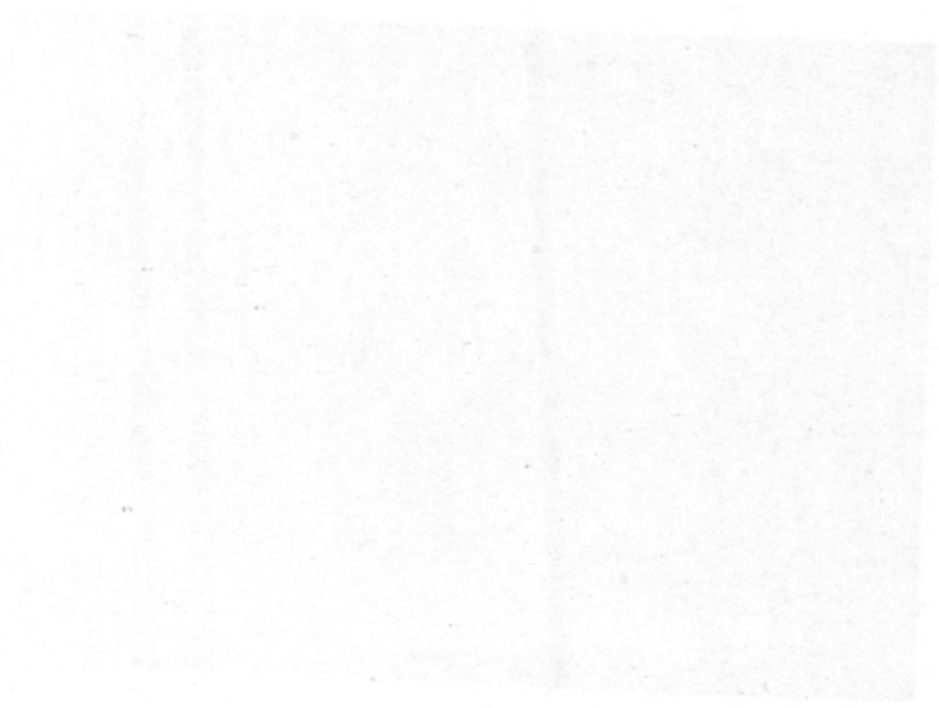
http://www.rvp.cz/soubor/RVP_PV-2004.pdf

http://ihned.cz/c4-10077240-21580360-000000_pdadetail-vynalezce-ia-testu-by-oslavil-150-let

<http://www.ssvp.wz.cz/Texty/testskolzral.html>

Handwritten text, possibly a signature or name, which is extremely faint and illegible.

Fotografie č. 3

Modely číslic + geometrické tvary - děti měly za úkol určit geometrické tvary, poznat číslo a určit jeho barvu

Fotografie č. 4

Obrázky zvířat – děti měly poznat, co je to za zvíře, popř. jaký nám dávají užitek

Fotografie č. 5

Stůl s modely ovoce a zeleniny – děti měly za úkol poznat, co je ovoce a co zelenina

Fotografie č. 6

Vyplňování testu školní zralosti

Fotografie č. 7

Dárky, které si děti po skončení zápisu mohly odnést

Fotografie č. 8

Základní škola Krucemburk , okres Havlíčkův Brod – IČO 71004025

Školní 440, 582 66 Krucemburk

e-mail : zskrucemburk@seznam.cz

tel. : 569 697 108

Dotazník školní zralosti k zápisu do první třídy

Jméno a příjmení žáka:

Narozen:

Bydliště:

Z uvedených projevů podtrhněte ty, které se u dítěte projevují.

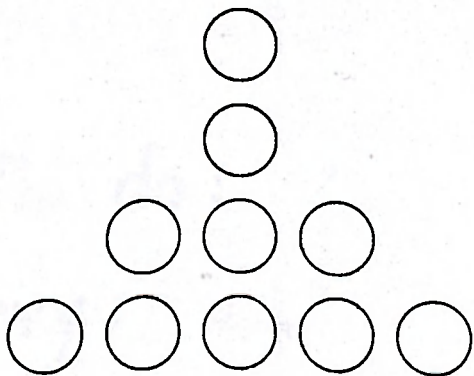
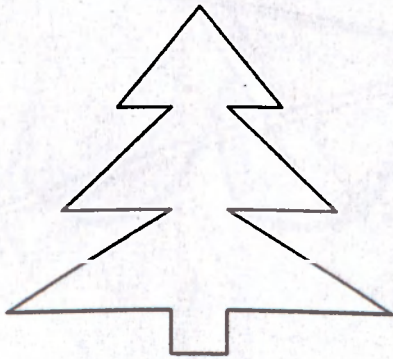
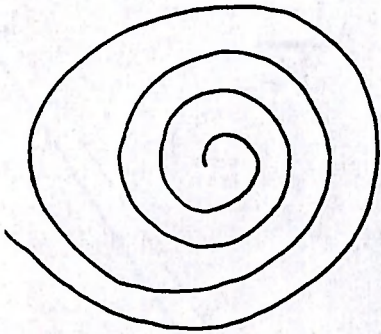
- Neorientuje se v základních údajích: jméno – věk - bydliště
- Nechce odejít od rodičů, brání se, pláče.
- Nenavazuje kontakt, nemluví, je bázlivé, omezená slovní zásoba
- Chovám - bez zábrán přílišná uvolněnost – strach – neklid – odmítá pracovat
- Snadno se rozptýlí, je nesoustředěné.
- Bez pomoci nem schopno plnit příkazy.
- Přerušuje práci, odmítá pracovat, vstává z místa, zpívá si, breptá.
- Celkově se jeví se jako příliš dětské, hravé, rozumově opožděné.
- Má potíže s vyjadřováním, má malou slovní zásobu.
- Má problémy s výslovností: r, ř, sykavky, k, b, d, m, n.
- Špatný řečový projev – nem plynulý, zadržává, koktá, mluví překotně
- Má problémy s gramatikou – nesprávný slovosled, časování, skloňování
- Má problémy s určováním geometrických tvarů.
- Má problémy s určováním barev
- Problémy s prostorovou orientací: vlevo - vpravo, vzadu - vpředu, nahoře - dole
- Problémy v matematických pojmech méně-více, určení počtu, číselnou řadu uvádí do.....
- Při kreslení - kreslení levou rukou, nesprávné držení tužky, celková neobratnost v jemné motorice
- Tempo práce – pomalé - zbrklé
- Jiné výraznější projevy:

Datum:

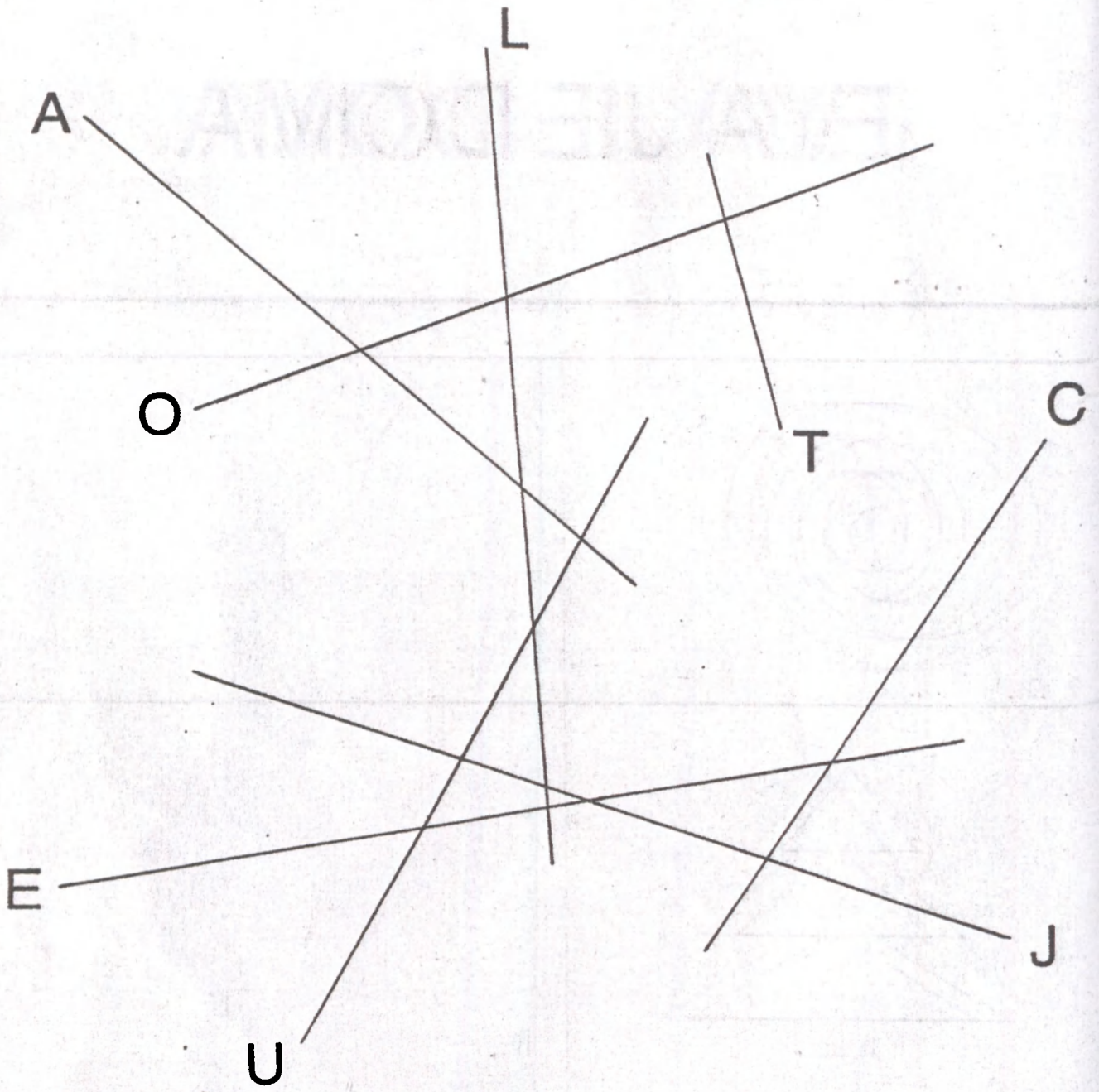
Vyplnil(a):

(Na zadní stranu dotazníku necháme dítě namalovat lidskou postavu, pokud je podezření na výskyt některé vady, vyplníme s dítětem celý Jiráskův-Kernův dotazník)

EVA JE DOMA.

Dopis stejné písmeno na druhý konec čáry. Stejná písmena obtáhni stejnou pastelkou.

Jméno: David Tomsi

Počítá do: 20

Barvy: smí

Výslovnost: dotka'

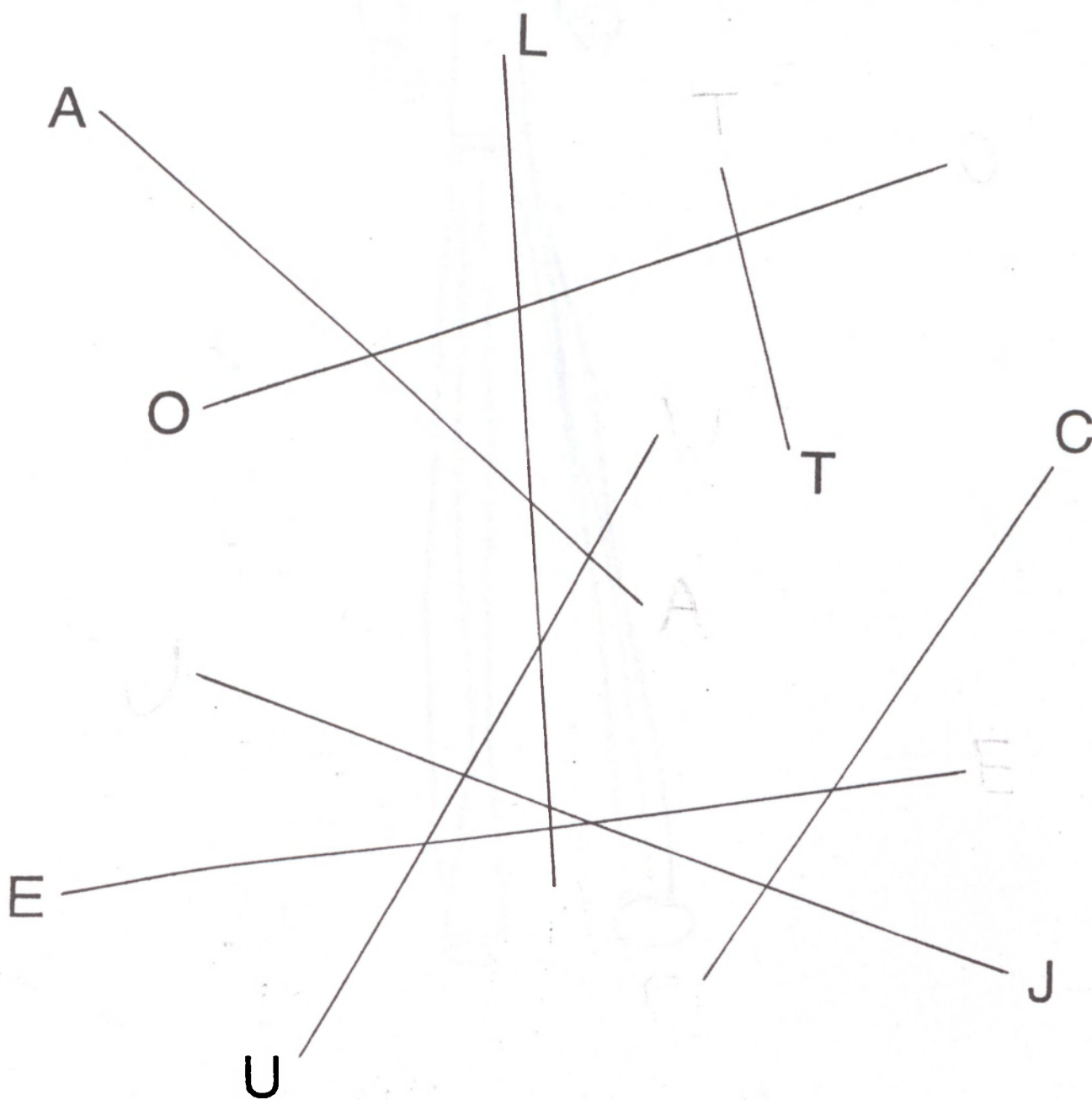
Obtáhní písmena nejprve prstem, potom tužkou.

LOAJTUEC

LOAJTUEC

Napiš na linku.

Dopiš stejné písmeno na druhý konec čáry. Stejná písmena obtáhní stejnou pastelkou.

Ústřední knih.Pedf UK

2592081855

Základní škola Krucemburk , okres Havlíčkův Brod – IČO 71004025

Školní 440, 582 66 Krucemburk

e-mail : zskrucemburk@seznam.cz

tel. : 569 697 108

Dotazník školní zralosti k zápisu do první třídy

Jméno a příjmení žáka:

Narozen:

Bydliště:

Z uvedených projevů podtrhnete ty, které se u dítěte projevují.

- Neorientuje se v základních údajích: jméno – věk - bydliště
- Nechce odejít od rodičů, brání se, pláče.
- Nenavazuje kontakt, nemluví, je bázlivé, omezená slovní zásoba
- Chovám - bez zábran přílišná uvolněnost – strach – neklid – odmítá pracovat
- Snadno se rozptýlí, je nesoustředěné.
- Bez pomoci nem schopno plnit příkazy.
- Přerušuje práci, odmítá pracovat, vstává z místa, zpívá si, breptá.
- Celkově se jeví se jako příliš dětské, hravé, rozumově opožděné.
- Má potíže s vyjadřováním, má malou slovní zásobu.
- Má problémy s výslovností: r, ř, sykavky, k, b, d, m, n.
- Špatný řečový projev – není plynulý, zadržává, koktá, mluví překotně
- Má problémy s gramatikou – nesprávný slovosled, časování, skloňování
- Má problémy s určováním geometrických tvarů.
- Má problémy s určováním barev
- Problémy s prostorovou orientací: vlevo - vpravo, vzadu - vpředu, nahore - dole
- Problémy v matematických pojmech méně-více, určení počtu, číselnou řadu uvádí do.....
- Při kreslení - kreslem levou rukou, nesprávné držení tužky, celková neobratnost v jemné motorice
- Tempo práce – pomalé - zbrklé
- Jiné výraznější projevy:

Datum:

Vyplnil(a):

(Na zadní stranu dotazníku necháme dítě namalovat lidskou postavu, pokud je podezření na výskyt některé vady, vyplníme s dítětem celý Jiráskův-Kernův dotazník)